

Ministerstvo životního prostředí

**SDĚLENÍ
MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, ODBORU OCHRANY OVZDUŠÍ**

**k provozování a ke kontrole spalovacích stacionárních zdrojů o jmenovitém tepelném
příkonu 300 kW a nižším**

V Praze dne 16. května 2024
ENV/2024/276422

Obsah

1	Účel sdělení.....	2
2	Kontrola technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší	3
2.1	Povinnosti vyplývající ze zákona	3
2.2	Odborně způsobilá osoba.....	4
2.3	Databáze odborně způsobilých osob a referenční finanční limit.....	4
2.4	Provádění kontroly technického stavu a provozu.....	6
2.5	Doklad o provedení kontroly technického stavu a provozu	9
2.6	Ohlašování údajů z kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje do ISPOP	10
2.7	Doporučení odborně způsobilé osoby	10
2.8	Lhůty pro provedení kontroly technického stavu a provozu	11
2.9	Odpovědnost odborně způsobilých osob	11
3	Zákaz spalování odpadu.....	12
4	Dozor nad dodržováním povinností podle zákona.....	13
4.1	Příslušné orgány	13
4.2	Přijímání podnětů	13
4.3	Důkazní prostředky.....	14
4.4	Měření tmavosti kouře.....	14
4.5	Kontrola spalovacího stacionárního zdroje podle § 17 odst. 1 písm. e) a § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší	15
4.6	Postup při kontrole.....	16
4.7	Odběry a analýzy vzorků popela, vyhodnocení výsledků analýz.....	17
4.8	Opatření ke zjednání nápravy a výkon rozhodnutí.....	19
4.9	Správní trestání – napomenutí a pokuta	22
4.10	Zvláštní případy ukládání správních trestů.....	23
4.11	Spolupráce s jinými orgány veřejné správy a policií.....	24
5	Obecně závazná vyhláška obce.....	25
6	Občanskoprávní ochrana vlastnického práva.....	26
	Povinnosti provozovatelů spalovacích zdrojů do 300 kW dle zákona o ochraně ovzduší.....	I-1
	Související ustanovení zákona o ochraně ovzduší a jeho prováděcích právních předpisů	II-1
	Doporučení k vymáhání zákazu provozu zdrojů nesplňujících požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší	III-4
	Metoda měření tmavosti kouře.....	IV-1
	Metodika prokázání spalování odpadu prostřednictvím analýzy vzorku popela odebraného u provozovatele	V-1

1 Účel sdělení

Toto sdělení se týká povinností provozovatelů spalovacích stacionárních zdrojů a kontrol těchto zdrojů podle zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění (dále jen „zákon o ochraně ovzduší“). Sdělení je určeno všem provozovatelům spalovacích stacionárních zdrojů bez ohledu na to, zda jsou tyto zdroje provozovány v rodinných domech, bytech a stavbách pro individuální rekreaci, nebo v nemovitostech určených pro podnikání. Sdělení popisuje jednotlivé povinnosti, které zákon o ochraně ovzduší a jeho prováděcí právní předpisy ve vztahu k těmto zdrojům stanoví; zabývá se rovněž problematikou kontrol a ukládání sankcí za porušení povinností a procedurálními otázkami prokazování porušení povinností stanovených zákonem o ochraně ovzduší a možnostmi spolupráce s dalšími subjekty v této oblasti.

Sdělení je určeno k využití i ze strany odborné veřejnosti (zejména úředníkům obcí s rozšířenou působností a odborně způsobilým osobám) a jako informace či doporučení může sloužit výrobcům spalovacích zdrojů. Sdělení bylo zpracováno s přihlédnutím k poznatkům, které vyplynuly z činnosti Ministerstva životního prostředí s tím, že z pohledu usměrňování výkonu státní správy v této oblasti je pouze doplňkovým prvkem k metodickému vedení obcí ze strany krajských úřadů s důrazem kladeným na praktické aspekty aplikace zákonných povinností.

Odbor ochrany ovzduší vydal odpovědi k nejčastěji kladeným dotazům (tzv. „FAQ“) ve vztahu ke kontrolám technického stavu a provozu, prováděných podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší. Odpovědi jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva životního prostředí pod tímto [odkazem](#).

Tato verze sdělení je zaktualizována s ohledem na skutečnost, že dne 1. 9. 2024 vstupuje v účinnost zákaz provozu kotlů na pevná paliva horší než 3. třídy umístěných v bytových domech, rodinných domech a stavbách pro rodinnou rekreaci (pro zdroje umístěné v ostatních nemovitostech je zákaz platný již od 1. 9. 2022). Došlo k úpravám v kapitole 2.1 doplněním textu k odpovědnosti nájemce a pronajímatele, v kapitole 2.4, kde jsou další detaily k posuzování souladu s přílohou č. 11 zákona o ochraně ovzduší a otázce akumulacích nádob. Dále byly zásadně rozšířeny kapitoly 4.8 Opatření ke zjednání nápravy a výkon rozhodnutí a 4.9 Správní trestání – napomenutí a pokuta. Zcela nová je pak příloha č. 3 Doporučení k vymáhání zákazu provozu zdrojů nesplňujících požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší.

2 Kontrola technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší

2.1 Povinnosti vyplývající ze zákona

Podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší je každý **provozovatel spalovacího stacionárního zdroje¹ na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění** povinen provádět pravidelně nejméně jednou za tři roky prostřednictvím fyzické osoby, která byla proškolená výrobcem spalovacího stacionárního zdroje a má od něj udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu a údržbě (dále jen „odborně způsobilá osoba“), kontrolu technického stavu a provozu zdroje a předkládat na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností doklad o provedení této kontroly vystavený odborně způsobilou osobou. Tento doklad potvrzuje, že spalovací stacionární zdroj je instalován, provozován a udržován v souladu s pokyny výrobce a tímto zákonem. Provozovatelem zdroje se podle zákona o ochraně ovzduší rozumí právnická anebo fyzická osoba, která zdroj skutečně provozuje; není-li taková osoba známa nebo neexistuje, považuje se za provozovatele vlastník spalovacího stacionárního zdroje. Povinnost podle § 17 odst. 1 písm. h) je v zákoně o ochraně ovzduší obsažena od roku 2012, avšak s ohledem na přechodné ustanovení § 41 odst. 15 zákona o ochraně ovzduší byl provozovatel spalovacího stacionárního zdroje povinen zajistit provedení první kontroly technického stavu a provozu zdroje nejpozději do 31. prosince 2016. Povinnost podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší platí jak pro fyzické osoby, tak pro osoby právnické či fyzické osoby podnikající.

Zodpovědný ve vztahu k povinnosti dané zákonem o ochraně ovzduší je tedy provozovatel zdroje, nikoliv majitel nemovitosti, který nemovitost vlastní a pronajímá. Je tedy na zodpovědnost samotného nájemníka, zdali uvádí do provozu a provozuje stacionární zdroj v souladu se zákonem o ochraně ovzduší. Tyto povinnosti jsou však nezávislé na povinnostech plynoucích pronajímateli z jiných právních předpisů (typicky zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění), či ze smluvních vztahů. Pronajímatel má ze zákona (§ 2257 občanského zákoníku) povinnost udržovat byt ve stavu způsobilém k užívání. Takový stav nenaplnuje byt/dům, kde je umístěn nevyhovující kotel, který nebude moci být provozován, tedy nebude zajištěno vytápění objektu. Závisí také na znění nájemní smlouvy a toho, jakým způsobem je v ní popsána povinnost vlastníka zajistit prostředky k vytápění objektu a vlastnictví zdroje tepla (kotle) a jeho příslušenství.

Ustanovení § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší v sobě zahrnuje dvě povinnosti provozovatele spalovacího stacionárního zdroje uvedených charakteristik (tj. dosahujícího celkového jmenovitého tepelného příkonu od 10 do 300 kW včetně, spalujícího pevná paliva a připojeného na teplovodní soustavu ústředního vytápění). V první řadě je to povinnost pravidelně nejméně jednou za tři roky zajistit kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje ze strany odborně způsobilé osoby. Za odborně způsobilou osobu se považuje osoba, která byla proškolená výrobcem spalovacího stacionárního zdroje a má od něj

¹ Povinnost se vztahuje nejen na kotle, ale také na další spalovací stacionární zdroje, např. kamna, krbové vložky a krby, pokud mají teplovodní výměník připojený na teplovodní soustavu ústředního vytápění a jejich jmenovitý tepelný příkon je 10 kW a vyšší.

udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu a údržbě. Druhou povinností, vyplývající z daného ustanovení, je povinnost provozovatele na vyžádání předložit doklad o provedení této kontroly obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Cílem kontroly technického stavu a provozu je ověřit, zda je kotel instalován, provozován a udržován v souladu s pokyny výrobce a povinnostmi provozovatele spalovacího stacionárního zdroje podle zákona o ochraně ovzduší. Kvalitu spalovacího procesu zásadně ovlivňuje technický stav zdroje, stav spalinových cest, kvalita paliva a způsob obsluhy zdroje. Všechny výše uvedené skutečnosti mohou výrazně ovlivnit množství do ovzduší vypouštěných znečišťujících látek, které mají negativní dopady na zdraví, a to především v bezprostředním okolí jejich zdroje.

Pokud provozovatel neprovede pravidelně jednou za tři roky prostřednictvím odborně způsobilé osoby kontrolu technického stavu a provozu tohoto spalovacího stacionárního zdroje nebo nepředloží na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností potvrzení o provedení této kontroly tak, jak je zákonem o ochraně ovzduší vyžadováno, vystavuje se riziku uložení pokuty až do výše 20 000 Kč, jde-li o fyzickou osobu nepodnikající (viz § 23 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 23 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně ovzduší) anebo až do výše 50 000 Kč, jde-li o podnikající fyzickou osobu nebo osobu právnickou (viz § 25 odst. 1 písm. o) ve spojení s § 25 odst. 7 písm. d) zákona o ochraně ovzduší).

2.2 Odborně způsobilá osoba

Kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje, provádí odborně způsobilá osoba **proškolená výrobcem tohoto zdroje, která má od něj udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu a údržbě**. O proškolení odborně způsobilé osoby by měl výrobce spalovacího stacionárního zdroje vystavit doklad, ve kterém uvede minimálně název a sídlo výrobce (příp. zmocněného dodavatele výrobce), identifikační údaje o oprávněné (proškolené) osobě, seznam typů spalovacích stacionárních zdrojů, na které se oprávnění vztahuje a dobu platnosti oprávnění. Právě tímto dokladem bude obvykle odborně způsobilá osoba prokazovat provozovateli stacionárního zdroje své oprávnění k požadované činnosti. Oprávnění je udělováno konkrétní fyzické osobě. Kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje provádí typicky topenář nebo servisní technik proškolený výrobcem spalovacích stacionárních zdrojů, který od něj má současně udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu, údržbě a kontrole. Kontakty na odborně způsobilou osobu lze získat přímo v databázi odborně způsobilých osob.

2.3 Databáze odborně způsobilých osob a referenční finanční limit

Dle § 17a zákona o ochraně ovzduší je „Databáze odborně způsobilých osob“ informační systém veřejné správy, který slouží k vedení údajů o odborně způsobilých osobách a umožňuje komunikaci provozovatele a výrobce spalovacího stacionárního zdroje týkající se dostupnosti odborně způsobilé osoby.

Databáze odborně způsobilých osob umožňuje nalézt nejbližší odborně způsobilou osobu od místa umístění zdroje. Vyhledávání osob je možné na základě typu kotle a výrobce, případně i na základě konkrétního modelu kotle (pokud jej výrobce do databáze vložil). Odborně způsobilé osoby se zobrazí na mapě i s výpisem kontaktů. Databáze zároveň umožňuje komunikaci s výrobcem spalovacího stacionárního zdroje v případě, že provozovatel nenalezne

z oslovených odborně způsobilých osob žádnou, která je schopna provést kontrolu technického stavu a provozu za cenu do výše stanoveného referenčního finančního limitu.

Údaje o odborně způsobilých osobách vkládá do databáze a aktualizuje je výrobce spalovacího stacionárního zdroje, který je k tomuto účelu registrován ministerstvem. Výrobce musí tyto informace o odborně způsobilé osobě vložit do databáze do 30 dnů od udělení oprávnění k instalaci, provozu a údržbě spalovacího stacionárního zdroje. Tato povinnost platí pro výrobce od 1. 1. 2020, nejpozději do 31. 1. 2020 musely být tedy všechny odborně způsobilé osoby výrobcem vloženy do databáze.

Pokud výrobce spalovacího stacionárního zdroje nevloží ve stanovené lhůtě požadované údaje do databáze odborně způsobilých osob, vystavuje se riziku uložení pokuty až do výše 500 000,- Kč (viz. § 25 odst. 1 písm. s) ve spojení s § 25 odst. 7 písm. c) zákona o ochraně ovzduší).

V případě spalovacích stacionárních zdrojů, jejichž výrobce již zanikl, není znám, nebo není schopen zajistit odborně způsobilou osobu (neurčil ji), která by mohla provést kontrolu technického stavu a provozu v rámci tzv. referenčního finančního limitu (viz následující odstavec), může kontrolu technického stavu a provozu provést odborně způsobilá osoba proškolená jiným výrobcem stejného typu spalovacího zdroje (stejný způsob spalování, stejná nebo obdobná konstrukce spalovacího stacionárního zdroje dle typů uvedených v příloze č. 18 vyhlášky č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší (dále jen „vyhláška č. 415/2012 Sb.“)).

Referenční finanční limit byl stanoven vyhláškou č. 216/2019 Sb., kterou se mění vyhláška č. 415/2012 Sb., a představuje veškeré náklady spojené s provedením kontroly technického stavu a provozu, včetně dopravních nákladů odpovídajících vzdálenosti 50 km. Referenční finanční limit je dle zákona o ochraně ovzduší rozhodný pro posouzení schopnosti výrobce zajistit odborně způsobilou osobu za cenu pohybující se v jeho rámci, a který zahrnuje veškeré náklady spojené s provedením kontroly, včetně dopravních nákladů odpovídajících vzdálenosti 50 km. Referenční finanční limit byl stanoven na **1585,- Kč bez DPH**, u spalovacích stacionárních zdrojů bez řídicí jednotky (zejména starší typy kotlů) nebo na **1848,- bez DPH**, pro spalovací stacionární zdroje s řídicí jednotkou² (např. moderní zplyňovací a automatické kotle). Referenční finanční limit je nástrojem pro zamezení případům, kdy cena za kontrolu bude vysoká z důvodu delší dojezdové vzdálenosti. Nejedná se však o nepřekročitelnou částku ve smyslu cenové regulace dle zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, v platném znění.

Provozovatel by měl nejprve vyhledat odborně způsobilé osoby ve svém okolí, které osloví. Pokud mu nebude žádná z oslovených odborně způsobilých osob, vhodných pro jeho typ a značku kotle, schopná nabídnout provedení kontroly za cenu, která bude nižší či rovna referenčnímu finančnímu limitu, může provozovatel oslovit pomocí komunikačního modulu databáze odborně způsobilých osob výrobce. Pokud výrobce provozovateli nepodá do 30 dní od vyžádání vyjádření k dostupnosti odborně způsobilé osoby zprávu, zdali mu může nabídnout odborně způsobilou osobu, která provede kontrolu v rámci stanoveného limitu, může si provozovatel vybrat odborně způsobilou osobu jiného výrobce s oprávněním na stejný typ kotle. Případná vyjádření výrobce či doklady o proběhlé komunikaci připojí provozovatel k dokladu o kontrole, pokud si jej obecní úřad obce s rozšířenou působností vyžádá. V případě komunikace prostřednictvím databáze odborně způsobilých osob tato povinnost odpadá, neboť

² Za řídicí jednotku se považuje plně elektronická jednotka.

ověření, zda komunikace proběhla a s jakým výsledkem, může obecní úřad obce s rozšířenou působností ověřit v interní části databáze odborně způsobilých osob sám na základě unikátního čísla (ID komunikace), které je i povinnou položkou dokladu o kontrole.

Pro výše uvedené účely se rozlišují **základní typy spalovacích zdrojů (tab. 1)**, které by měly být specifikovány rovněž v dokladu o proškolení odborně způsobilé osoby výrobcem.

Tab. 1: Základní typy spalovacích stacionárních zdrojů

Kotel prohořivací	spalovací stacionární zdroje s ruční dodávkou paliva, u nichž při spalování spaliny procházejí přes vrstvu paliva
Kotel odhořivací	spalovací stacionární zdroje s ruční dodávkou paliva, u nichž při spalování spaliny neprocházejí přes vrstvu paliva
Kotel zplyňovací	spalovací stacionární zdroje s ruční dodávkou paliva, obvykle s nuceným přívodem spalovacího vzduchu ventilátorem a speciální žáruvzdornou spalovací komorou se speciální spalovací tryskou nebo roštem
Kotel automatický se šnekovým dopravníkem	spalovací stacionární zdroje (obvykle na uhlí nebo pelety) se samočinnou dopravou paliva šnekovým dopravníkem
Kotel automatický s rotačním roštem	spalovací stacionární zdroje na uhlí s bubnovým otočným roštem
Kotel automatický přestavěný	spalovací stacionární zdroje se samočinnou dodávkou paliva, přestavěné z původních odhořivacích, prohořivacích a zplyňovacích kotlů
Kotel automatický speciální	spalovací stacionární zdroje určené primárně ke spalování jiné než peletizované biomasy (piliny, štěpka, sláma)
Lokální topidlo s výměníkem	primárně sálavý zdroj tepla s teplovodním výměníkem určeným k přípravě teplé vody k vytápění
Jiný typ spalovacího stacionárního zdroje	bližší specifikaci je nezbytné uvést v osvědčení o proškolení výrobcem spalovacího stacionárního zdroje

2.4 Provádění kontroly technického stavu a provozu

Kvalitu spalovacího procesu zásadně ovlivňuje technický stav zdroje, stav spalinových cest, kvalita paliva a způsob obsluhy zdroje. Při kontrole technického stavu a provozu je tak třeba věnovat pozornost níže uvedeným skutečnostem (tam kde to není relevantní, se neověřují):

- Spalovací stacionární zdroj by měl být připojen k teplovodní soustavě ústředního vytápění tak, aby byla zajištěna hospodárná výroba a dodávka tepla, zejména by měl být vybaven akumulátorem tepla, předepisuje-li jej výrobce k dosažení deklarované účinnosti a emisních parametrů. Pokud je instalace akumulární nádoby nutná k dosažení parametrů 3. nebo vyšší třídy podle ČSN-EN 303-5, avšak zdroj je i bez ní schopen splnit požadavky této normy, uvede se tato skutečnost v dokladu o kontrole.

Spalovací stacionární zdroj by dále měl být vybaven směšovacím prvkem instalovaným na topnou, resp. vratnou, větev pro dodržení minimální teploty vratné vody do kotle (předepisuje-li jej výrobce zdroje o jmenovitém tepelném příkonu vyšším než 50 kW) a regulací výstupní teploty topné vody dle venkovní či požadované vnitřní teploty.

- Spalovací stacionární zdroj musí být řádně připojen na spalínovou cestu pro eliminaci úniku odpadního plynu do interiéru a dosažení požadovaného tahu v souladu s pokyny výrobce spalovacího stacionárního zdroje a právními předpisy.
- Technický stav vnějšího opláštění spalovacího stacionárního zdroje, spalovací komory, hořáku, zatápěcí klapky, vstupních a čistících otvorů, přívodních cest spalovacího vzduchu a paliva včetně podavače a přívodního potrubí, odvodu odpadního plynu ze zdroje do spalinových cest, funkčnost a nastavení čidel pro regulaci stacionárního zdroje a součinnost regulátoru s regulačními prvky musí být udržovány v takovém stavu, aby byl zajištěn řádný provoz stacionárního zdroje v souladu s průvodní dokumentací a návodem výrobce a aby byly v maximální možné míře dosahovány provozní a emisní parametry deklarované výrobcem stacionárního zdroje dle technických norem. Do spalovacího stacionárního zdroje musí být zajištěn přívod odpovídajícího množství spalovacího vzduchu a paliva, aby nedocházelo ke zvýšené kouřivosti.
- Dále se v dokladu o kontrole uvede, zda spalovací stacionární zdroj odpovídá či neodpovídá minimálním emisním požadavkům přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší. Povinností provozovatele stacionárního zdroje je totiž dle § 17 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně ovzduší provozovat stacionární zdroj na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění a který není navržen rovněž pro přímé vytápění místa instalace, v souladu s minimálními požadavky uvedenými v příloze č. 11 k zákonu o ochraně ovzduší. Provozovatel spalovacího stacionárního zdroje musí podle ustanovení § 41 odst. 16 zákona o ochraně ovzduší zajistit, aby jím provozovaný spalovací stacionární zdroj splňoval výše uvedené minimální emisní požadavky nejpozději od 1. září 2022. Pokud je tento spalovací stacionární zdroj provozován v rodinném domě, bytovém domě nebo stavbě pro rodinnou rekreaci, je provozovatel povinen jej provozovat v souladu s požadavky uvedenými v § 17 odst. 1 písm. g) nejpozději do 31. srpna 2024. Na stacionární zdroje umístěné v jiných objektech než rodinném domě, bytovém domě nebo stavbě pro rodinnou rekreaci se pak vztahuje původní požadavek na soulad s přílohou č. 11 nejpozději k 1. 9. 2022. Rozhodujícím pro určení, zda je daný spalovací stacionární zdroj provozován v jednom ze tří výše uvedených typů staveb, a tedy zda je na něj tento „odklad“ aplikovatelný, je v katastru nemovitostí uvedený způsob využívání stavby. Všechny legislativně definované způsoby využívání stavby jsou uvedeny v bodě 4. přílohy vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „katastrální vyhláška“). Způsoby využití stavby, na které se vztahuje výše uvedený „odklad“ jsou v příloze katastrální vyhlášky uvedeny pod kódy 6, 7, 8. V případě, že má daná stavba v katastru nemovitostí uveden způsob využití stavby, který není uveden v bodě 4 katastrální vyhlášky, posoudí primárně příslušný kontrolní orgán ochrany ovzduší, kterým je místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, zda se jedná o stavbu, jejíž

způsob využití odpovídá některému ze způsobů využití stavby, jež jsou uvedeny pod kódy 6, 7, 8.³ Pokud si nejste jisti, do které kategorie Váš objekt spadá, můžete si ověřit způsob využití stavby např. v katastru nemovitostí [zde](#).

- Posouzení toho, zdali zdroj skutečně plní minimální emisní požadavky stanovené přílohou č. 11 zákona o ochraně ovzduší, provádí odborně způsobilá osoba, která posuzuje jeho technický stav a provoz a vydává doklad o kontrole technického stavu a provozu, ve kterém je uvedeno, zda zdroj splňuje požadavky stanovené v příloze č. 11 zákona o ochraně ovzduší. Skutečnost tedy prokazuje odborně způsobilá osoba, která ji zaznamená do dokladu o provedené kontrole technického stavu a provozu zdroje a současně je sama zodpovědná za veškeré informace o zdroji, které do dokladu uvede (musí být pravdivé). Např. u přestaveb spalovacích stacionárních zdrojů musí doložit prodejce přestavbové sady nový štítek na přestavěný kotel. Přestavbou kotle dojde ke změně parametrů kotle a fakticky se bude jednat z pohledu zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, v platném znění, o nový výrobek, tedy měl by k němu být vydán i nový štítek, založený na provedení certifikace nového výrobku (ověření vlastností jako celku) a posouzení s požadavky kladenými na výrobky uváděné na trh účinnými v době certifikace. Pokud není na kotli nový štítek, dle faktického stavu třídu kotle určuje při kontrole odborně způsobilá osoba. Emisním požadavkům musí vyhovovat kotel jako celek, pokud bude vyhovovat např. pouze hořák, a nebude certifikován spolu s daným kotlem jako jedna sada/celek, nelze bez dalšího považovat daný kotel za splňující požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší. Odborně způsobilá osoba může s využitím údajů výrobce usuzovat na plnění požadavků zákona o ochraně ovzduší v případech, kdy provádí kontrolu spalovacího zdroje, který byl například uveden na trh před rokem 2000 a tedy nebyl zařazen do žádné třídy, ale z údajů, které má k dispozici výrobce, je možné dovodit na plnění požadavků přílohy č. 11. Obdobně může posoudit i necertifikovanou kombinaci dodatečně instalovaného hořáku a konkrétního kotle. Postup, jak odborně způsobilá osoba k závěru o plnění požadavků přílohy č. 11 v případě konkrétního kotle dospěla, však musí být v případě pochybnosti ze strany kontrolního orgánu (OÚ ORP) schopna obhájit, jinak by se mohlo jednat o naplnění skutkové podstaty přestupku uvedení nepravdivých údajů v dokladu o kontrole technického stavu a provozu.
- Zvláštní pozornost je nutno věnovat skutečnosti, zda je ke kotli na pevná paliva instalována akumulární nádoba. V důsledku platnosti více verzí normy ČSN EN 303-5 (z let 2000 – 2013 a po roce 2013, 2021, 2022 a 2023) a některých nejasností v textu příslušné části normy se může lišit přístup jednotlivých výrobců a informace, které uvádí v návodech k montáži (instalaci). Současný text technické normy (2023) stanovuje dvě možnosti:
 - Kotel s ručním přikládáním byl testován při sníženém výkonu a splnil požadavky na účinnost a emise stanovené touto normou – pak není nutné ho doplňovat akumulární nádobou.
 - Kotel s ručním přikládáním nebyl testován při sníženém výkonu, musí být tedy připojen k akumulární nádobě minimálně o objemu stanoveném postupem podle výše uvedené normy a toto musí výrobce uvést v technické dokumentaci.

³ Za způsoby využití staveb, které odpovídají některému ze způsobů využití stavby, jež jsou uvedeny pod kódy 6, 7, 8, jsou zejména „Objekt k bydlení“, „rekreační objekt“ a „stavba pro individuální rekreaci“.

Závazný je tak vždy text návodu k instalaci (a to ke konkrétnímu výrobku a platného v době pořízení zdroje), zda je instalace akumulční nádoby povinná nebo ne (z toho pak vychází i závěr, zda je její absence porušením povinnosti § 17 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně ovzduší). Ve spalovacím stacionárním zdroji mohou být spalována pouze paliva o požadované kvalitě, splňující požadavky na kvalitu paliv stanovené v příloze č. 3 k vyhlášce č. 415/2012 Sb., a jen paliva určená výrobcem stacionárního zdroje pro spalování v něm. Výrobce určuje paliva v návodu k obsluze. Upozorňujeme, že někteří výrobci (především z důvodů požadavků dotačních titulů) dodávaly na trh velmi podobné a podobně či stejně označené výrobky, které se ale lišily právě výčtem použitých paliv v návodu k obsluze (zpravidla šlo o vyloučení uhlí vedle biomasových paliv). Informace o schváleném druhu paliva je také povinnou součástí štítku kotle. Paliva by měla být skladována tak, aby bylo zajištěno uchování jejich vlastností, zejména pokud jde o obsah vody. V případě spalování palivového dřeva by součástí posouzení mělo být i orientační stanovení vlhkosti dřeva. Odborně způsobilé osoby by měly být schopny podat další rady, jak dřevo dosušit či skladovat (doba vysušení dřeva bývá obvykle minimálně 24 měsíců (dle typu dřeva), aby bylo dosaženo vlhkosti 20 %). Požadavek na maximální vlhkost dřeva je často přímo součástí návodů k použití spalovacích zdrojů na pevná paliva, kde je stanoven jejich výrobcem.

- Provozovatel při provozování spalovacího stacionárního zdroje postupuje podle pokynů výrobce tohoto zdroje, zejména provádí v předepsaných intervalech jeho údržbu.
- Posouzení toho, zda je spalovací stacionární zdroj provozován v souladu s požadavky zákona o ochraně ovzduší a výrobce, resp. dodavatele, se provádí při provozu zdroje tak, aby byla pokryta doba ustáleného (stabilizovaného) provozu. Odborně způsobilá osoba by měla provozovatele seznámit se správným způsobem provozování spalovacího zdroje, s cílem dosažení optimálních provozních podmínek a minimalizace dopadů jeho provozu na ovzduší.

2.5 Doklad o provedení kontroly technického stavu a provozu

Vzor dokladu o kontrole technického stavu a provozu je uveden v příloze č. 18 části A) vyhlášky č. 415/2012 Sb. Novelizovaná část vyhlášky, týkající se vzoru dokladu, nabyla účinnosti 1. 1. 2020 (vyhláška č. 216/2019 Sb.)⁴. V dokladu o kontrole technického stavu a provozu se v části „výsledek kontroly“ uvede, zda spalovací stacionární zdroj je nebo není instalován, provozován a udržován v souladu s pokyny výrobce a požadavky zákona o ochraně ovzduší a že byl provozovatel poučen o jeho správném provozování. Dále se uvede, zda spalovací stacionární zdroj odpovídá či neodpovídá požadavkům přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší, případně, zda je pro dosažení souladu nutná instalace akumulční nádoby nebo jiné úpravy. Jedním ze závěrů je i to, zda je, či není indikováno spalování jiného paliva než určeného výrobcem spalovacího stacionárního zdroje, popř. spalování odpadu (přítomnost jiného než určeného paliva, nespalitelných zbytků v popelu, které nemohou mít původ ve spalovaném palivu, skladování odpadu společně či v bezprostřední blízkosti paliva apod.).

⁴ Do 1. 1. 2018 mohl mít doklad jakoukoli podobu, proto je nutné k tomuto datu respektovat i doklady o provedené kontrole technického stavu a provozu, které svým obsahem nebudou plně odpovídat dříve doporučenému vzoru. Z dokladu by však mělo být vždy minimálně zřejmé, kdo jej vystavil (musí se jednat o odborně způsobilou osobu), komu byl doklad vystaven, a na jaký konkrétní spalovací zdroj.

Tento dokument je možné v přiměřeném rozsahu upravovat, např. vložení zápatí s uvedením kontaktních údajů o odborně způsobilé osobě, loga apod. Nelze však žádným způsobem omezit rozsah informace, kterou doklad o provozovaném zdroji poskytuje. Pro vystavení dokladu lze také použít formulář určený k ohlášení kontroly do systému ISPOP, který zahrnuje možnost zobrazení rozšířené verze, která odpovídá požadavkům části A přílohy č. 18 vyhlášky č. 415/2012 Sb., obsahuje tedy všechny povinné součásti dokladu předávaného provozovateli a současně jej lze bez dalších úprav použít k ohlášení povinných položek stanovených v části B přílohy č. 18 vyhlášky č. 415/2012 Sb. Nedílnou součástí dokladu o kontrole technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje je kopie oprávnění k instalaci, provozu a údržbě spalovacího stacionárního zdroje od výrobce tohoto zdroje.

2.6 Ohlašování údajů z kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje do ISPOP

Odborně způsobilá osoba je počínaje 1. 1. 2020 povinna ohlašovat ministerstvu prostřednictvím integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností (ISPOP) údaje z provedených kontrol v rozsahu, který stanoví vyhláška č. 415/2012 Sb. (novela účinná od 1. 1. 2020), a to nejpozději do 60 dnů od vystavení dokladu o provedení kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění. Rozsah údajů je uveden v příloze č. 18 části B) výše uvedené vyhlášky.

Odborně způsobilá osoba je povinna se před ohlašováním do ISPOP řádně registrovat v centrálním registru životního prostředí (dále jen „CRŽP“) a vzhledem k tomu, že se jedná vždy o fyzickou osobu, je při registraci vyžadováno vyplnění čísla občanského průkazu, které je jediným jednoznačným identifikátorem fyzické osoby. Toto číslo nebude nikde veřejně dostupné a jeho uchování probíhá v souladu s příslušnou legislativou. Pro přiřazení role odborně způsobilé osoby v CRŽP musí být výrobcem zdroje, od kterého odborně způsobilá osoba obdržela oprávnění k provádění kontrol technického stavu a provozu, uvedena v databázi odborně způsobilých osob.

Další informace o registraci a podmínkách pro ohlašování jsou dostupné na stránkách CRŽP [zde](#) a v odkazech níže.

- Manuál pro OZO [zde](#).
- Manuál pro výrobce [zde](#).

2.7 Doporučení odborně způsobilé osoby

Cílem kontroly je nejen zajištění souladu provozu spalovacího stacionárního zdroje s požadavky zákona o ochraně ovzduší a technickými pokyny výrobce zdroje, ale také další poradenská a konzultační činnost odborně způsobilé osoby, která by měla provozovateli doporučit postupy k zajištění dalšího bezproblémového a hospodárného provozu zdroje. Může případně i doporučit vhodnou modernizaci či doplnění otopné soustavy o regulační prvky, akumulaci nádobu apod., a to včetně vhodného technického řešení. V případě, že je k tomu odborně způsobilá osoba oprávněna, je možné rovněž uvést doporučení i k úpravám komínu zvláště pak v případě, že existující komín neodpovídá technické normě ČSN 73 4201,

v důsledku čehož může docházet ke zvýšené kouřivosti, anebo vyššímu obtěžování kouřem. Pokud spalovací stacionární zdroj, který není provozován v rodinném domě, bytovém domě nebo stavbě pro rodinnou rekreaci, nevyhovuje požadavkům přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší, bylo nutné ho v souladu s ustanovením § 41 odst. 16 zákona o ochraně ovzduší nejpozději do 1. září 2022 vyměnit nebo učinit taková opatření, která zajistí jejich dodržování. Pokud je provozován v rodinném domě, bytovém domě nebo stavbě pro rodinnou rekreaci, je provozovatel povinen jej provozovat v souladu s požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší nejpozději od 1. září 2024. Způsob využití stavby je možné zjistit např. z katastru nemovitostí [zde](#), což ale není skutečnost, kterou by měla posuzovat či ověřovat odborně způsobilá osoba. V předepsaném dokladu je tedy nutné uvést, zda zdroj splňuje požadavky stanovené přílohou č. 11 bez ohledu na to, zda pro konkrétní stavbu jsou aplikovány od 1. 9. 2022 nebo 2024. V rámci kontroly by mělo také být zajištěno, že provozovatel je dostatečně obeznámen se správnou obsluhou zařízení, způsobem regulace jeho výkonu, významem kvality paliva a jejího zajištění (např. prostřednictvím měření vlhkosti palivového dřeva, správným uskladněním apod.), stejně tak jako s ekologickými, zdravotními, právními i technickými (např. koroze kotle) riziky nelegálního spalování odpadu.

2.8 Lhůty pro provedení kontroly technického stavu a provozu

Provozovatelé měli povinnost provést první kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje nejpozději do konce roku 2016. Konec lhůty pro opakování provedení kontroly technického stavu a provozu je stanovena na konkrétní datum, proto provedl-li provozovatel první kontrolu např. 1. 8. 2016, další kontrolu musel provést nejpozději do 1. 8. 2019 atd.

Pokud byla provedena pravidelná kontrola provozovaného kotle podle zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů⁵, považuje se tím kontrola technického stavu a provozu podle zákona o ochraně ovzduší za splněnou v témže kalendářním roce; v takovém případě má provozovatel povinnost předložit na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností zprávu o této pravidelné kontrole.

Provedením kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje nejsou nijak dotčeny (tedy nadále platí a musejí být plněny) další povinnosti provozovatele vyplývající z jiných právních předpisů, např. vyhlášky č. 34/2016 Sb., o čištění, kontrole a revizi spalinové cesty, nebo vyhlášky č. 38/2022 Sb., o kontrole provozovaného systému vytápění a kombinovaného systému vytápění a větrání, či z pokynů výrobce spalovacího stacionárního zdroje.

2.9 Odpovědnost odborně způsobilých osob

Od 1. ledna 2017 platí, že vystaví-li odborně způsobilá osoba doklad o provedení kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva uvedený v § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší, přestože není odborně způsobilou osobou, nebo v tomto dokladu uvede nepravdivé údaje, dopouští se přestupku podle § 25 odst. 1 písm. q) zákona o ochraně ovzduší, za který jí může být v souladu s ustanovením § 25 odst. 7 písm.

⁵ Jedná se o kontroly podle ustanovení § 6a odst. 1 zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií.

d) zákona o ochraně ovzduší uložena pokuta až do výše 50 000,- Kč. Přestupky podle tohoto ustanovení projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Pokud odborně způsobilá osoba neohlásí ve stanovené lhůtě ministerstvu prostřednictvím ISPOP údaje v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, vystavuje se riziku uložení pokuty až do výše 500 000,- Kč (viz. § 25 odst. 1 písm. r) ve spojení s § 25 odst. 7 písm. c) zákona o ochraně ovzduší). Přestupky podle tohoto ustanovení projednává Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností. Přestupek projedná ten z příslušných správních orgánů, který dříve zahájil řízení, nebo bylo-li řízení zahájeno v týž den, tak obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3 Zákaz spalování odpadu

Minimalizace negativních dopadů spalování odpadu na životní prostředí je technicky realizovatelné pouze spalováním odpadu v zařízeních k tomu určených, které dosahují potřebných technických a fyzikálních parametrů. Spalovny odpadu jsou vybaveny nejen automatickým systémem řízení spalovacího procesu zajišťujícím optimální přívod spalovacího vzduchu a jsou konstruovány tak, že v určité části jsou zajištěny vysoké teploty a doby zdržení spalin, ale jsou také vybaveny několikastupňovým systémem čištění spalin včetně neutralizace kyselých plynů a vysoce účinné filtrace prachových částic často spojené s katalytickým rozkladem chlorovaných organických látek. Spalování odpadu v zařízeních k tomu speciálně nekonstruovaných vede k situacím, kdy nelze zajistit optimální přívod kyslíku, spalovací proces je nestálý a vede jak k nárazovému rychlému hoření za vysokých teplot, tak k hoření za nedostatku kyslíku s vysokým podílem nespálených organických látek. Příčinou je nehomogenita odpadu a jeho proměnlivé vlastnosti na rozdíl od běžných paliv. Především plastové odpady s obsahem PVC obsahují velmi vysoké množství chlóru, který v reakci s nespálenými organickými látkami vede ke vzniku tzv. dioxinů (polychlorované dibenzodioxiny a dibenzofurany), které jsou vysoce toxické, a to i ve velmi nízkých koncentracích. Podobně může určitý odpad obsahovat vysoké množství těžkých kovů (včetně rtuti), které se dříve používaly ke konzervaci dřeva, proto není možné spalovat ani dřevěný odpad, pokud byl chemicky ošetřen. Kromě významných dopadů na životní prostředí má spalování odpadu vliv i na životnost a stav vlastního spalovacího zařízení a kouřovodů. Obsah chlóru v odpadu může vést k tzv. chlorové korozi, významnému urychlení korozivních procesů, jež mohou v krátké době kotel či kouřovody znehodnotit. Nerovnoměrnost spalovacího procesu často vede k tzv. dehtování, kdy se kotel a spalinové cesty zanáší dehtovými látkami, které se mohou po čase vznítit a způsobit požár. Nánosy dehtových látek také snižují účinnost přenosu tepla ze spalin ve výměníku kotle. Snaha zabránit dehtování při spalování vysoce hořlavého odpadu zvýšeným přívodem vzduchu může vést k přílišnému zvýšení teploty ve spalovací komoře nad hodnoty projektované výrobcem, přičemž toto přehřívání může opět významně snižovat životnost zařízení a zvyšovat riziko požáru.

Zákon o ochraně ovzduší nedefinuje pojem odpad, vychází se z definice uvedené v § 4 zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech, v platném znění (dále jen „zákon o odpadech“). Spalování odpadů je možné jen při splnění podmínek stanovených právními předpisy o ochraně ovzduší, přičemž platí obecné pravidlo (se zákonem o ochraně ovzduší stanovenými výjimkami), že odpad může být spalován (tepelně zpracován) jen ve stacionárním zdroji, ve kterém je tepelné zpracování odpadu povoleno krajským úřadem podle § 11 odst. 2 písm. d) zákona o ochraně ovzduší.

Spalování odpadu je také možné pouze pod dohledem osoby autorizované podle § 32 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně ovzduší. Zákon o ochraně ovzduší neumožňuje ve spalovacích stacionárních zdrojích o jmenovitém tepelném příkonu 300 kW a nižším ani spalování dřevotřísky a jiného lepeného dřeva či spalování odpadních olejů.

Zákon o odpadech stanoví, že s odpady lze až na tímto zákonem stanovené výjimky nakládat pouze v zařízeních, která jsou určena k nakládání s daným druhem a kategorií odpadu. Při tomto nakládání nesmí být překročeny limity znečišťování stanovené jinými právními předpisy na ochranu životního prostředí a zdraví lidí (srov. § 13 odst. 1 písm. a) a b) zákona o odpadech), takovým právním předpisem je např. zákon o ochraně ovzduší. Odpady, které původce odpadů sám nezpracuje v souladu se zákonem o odpadech (potažmo zákonem o ochraně ovzduší), musí být předány v souladu s hierarchií odpadového hospodářství (srov. § 13 odst. 1 písm. e) zákona o odpadech). K převzetí odpadu do svého vlastnictví jsou oprávněny pouze osoby uvedené v § 13 odst. 2 zákona o odpadech. Každý, včetně fyzických osob nepodnikajících, je povinen odpad nebo movitou věc, které předává do obecního systému odpadového hospodářství, odkládat na místa určená obcí v souladu s povinnostmi stanovenými pro daný druh, kategorii nebo materiál odpadu nebo movité věci zákonem o odpadech a obecně závaznou vyhláškou obce, je-li vydána (srov. § 59 a § 61 zákona o odpadech). Odstranění odpadu jeho spalováním v domácích topeništích či v otevřených ohništích je nelegálním nakládáním s odpady.

4 Dozor nad dodržováním povinností podle zákona

4.1 Příslušné orgány

Přestupky podle zákona o ochraně ovzduší spáchané fyzickými osobami nepodnikajícími projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností. Přestupky podnikajících fyzických osob anebo osob právnických, jsou-li spáchany v souvislosti s provozem stacionárních zdrojů, které nejsou uvedeny v příloze č. 2 k zákonu o ochraně ovzduší nebo nejsou spáchany v souvislosti s provozem stacionárních zdrojů, projednává Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností.

4.2 Přijímání podnětů

Postup při vyřizování podání je podrobněji upraven v metodické pomůcce Ministerstva vnitra, odboru dozoru a kontroly veřejné správy, „Podání ve veřejné správě“⁶. Orgány ochrany ovzduší jsou v souladu s § 27 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší povinny dozírat na to, zda provozovatelé stacionárních zdrojů dodržují povinnosti jim stanovené v zákoně o ochraně ovzduší. K podezření na porušení těchto povinností mohou dospět na základě vlastní úřední činnosti či na základě přijetí podnětu ze strany jiné osoby či jiného orgánu veřejné správy.

Přijímání podnětů se obecně řídí § 42 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“). Jakmile obecní úřad obce s rozšířenou působností obdrží podnět, který se týká tvrzeného porušení povinnosti provozovatele spalovacího stacionárního zdroje, má několik možností, jak dále postupovat. Obecně je správní orgán povinen přijímat

⁶ <https://www.mvcr.cz/soubor/metodika-podani-ve-verejne-sprave.aspx>

podněty, aby bylo zahájeno řízení z moci úřední (obecně platí pro podněty k zahájení správního řízení, postup se obdobně použije též pro podněty k zahájení kontroly), na jeho zahájení však není nárok, tedy správní orgán podnět posoudí a na základě tohoto posouzení rozhodne, jak bude dále postupováno. Aby byl ten, kdo podnět podal, informován o postupu ve věci, je nutné o to požádat. V případě, že požádal, je správní orgán povinen mu ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy správní orgán podnět obdržel, sdělit, že řízení zahájil, že neshledal důvody k zahájení řízení, nebo může sdělit, že podnět postoupil příslušnému správnímu orgánu. V případě, že nepožádal, nemá správní orgán vůči tomu, kdo podnět podal, žádnou informační povinnost.

4.3 Důkazní prostředky

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je v řízení o uložení sankce povinen shromáždit takové důkazy, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. V ustanovení § 50 odst. 1 správního řádu je příkladně vymezeno, co může být podkladem pro vydání rozhodnutí; zejména návrhy účastníků, důkazy, skutečnosti známé správnímu orgánu z úřední činnosti, podklady od jiných správních orgánů nebo orgánů veřejné moci, jakož i skutečnosti obecně známé. Pokud zákon nestanoví, že některý podklad je pro správní orgán závazný, hodnotí správní orgán podklady, zejména důkazy, podle své úvahy; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci řízení (srov. § 50 odst. 4 správního řádu). Zákon tedy ponechává na správním orgánu, aby zhodnotil, zda připustí a provede určité důkazy, a aby posoudil jejich hodnověrnost. Hodnocení správního orgánu se pak musí objevit v odůvodnění rozhodnutí.

Jako důkazní prostředky lze využít např.:

- doklad z provedené kontroly zdroje podle § 17 odst. 1 písm. e) a odst. 2 zákona o ochraně ovzduší
- doklad o kontrole technického stavu a provozu podle § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší, příp. další informace o spalovacím zdroji a jeho provozu
- video dokumentaci
- fotodokumentaci
- svědecké výpovědi (např. sousedů apod.)
- doklad o odkládání komunálního odpadu na místa k tomu určená obcí (srov. § 13 odst. 1 písm. e), § 15 odst. 2 písm. c) a § 62 odst. 2 zákona o odpadech
- doklad o nákupu či jiném nabytí odpovídajícího paliva
- analýzy vzorků popela apod.

4.4 Měření tmavosti kouře

Přípustná úroveň znečištění je mj. určena přípustnou tmavostí kouře, kterou je provozovatel spalovacího stacionárního zdroje povinen dodržovat. Ministerstvo životního prostředí v ustanovení § 10 a 11 vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanoví přípustnou tmavost kouře, způsob jejího zjišťování a podmínky, za kterých je považována za plněnou. Pro zjišťování tmavosti kouře se používá tzv. Ringelmannova metoda, která je blíže popsána v příloze č. 4 tohoto sdělení.

4.5 Kontrola spalovacího stacionárního zdroje podle § 17 odst. 1 písm. e) a § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší

Spalovací stacionární zdroje, jejich příslušenství a paliva, která jsou umístěna v prostorách užívaných pro podnikatelskou činnost (provozovnách) je možné kontrolovat již od účinnosti současného zákona o ochraně ovzduší (tedy od 1. 9. 2012), a to podle § 17 odst. 1 písm. e) tohoto zákona. Provozovatel stacionárního zdroje je povinen umožnit osobám pověřeným ministerstvem, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji a jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností podle zákona o ochraně ovzduší.

U zdrojů provozovaných v rodinném domě, v bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci, které nejsou provozovány v podnikatelských provozovnách, zákon o ochraně ovzduší umožňuje s účinností od 1. ledna 2017 pověřeným úředníkům obcí s rozšířenou působností vstupovat do těchto prostor, a to v případě splnění podmínek definovaných v § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší. Vlastník nebo uživatel těchto prostor je povinen umožnit kontrolujícímu přístup ke spalovacímu stacionárnímu zdroji, jeho příslušenství a používaným palivům.

Kontrola podle § 17 odst. 1 písm. e) a § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší se na rozdíl od povinnosti podle § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší vztahuje na všechny spalovací stacionární zdroje bez ohledu na jejich umístění, jmenovitě tepelný příkon, typ užívaného paliva nebo připojení na teplovodní soustavu ústředního vytápění (tedy na všechny kotle, kamna, krbové vložky, pece aj). Možnost přímé kontroly spalovacího stacionárního zdroje provozovaného v rodinném domě, v bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci je však omezena řadou podmínek a pověřený úředník ji může vykonat pouze za předpokladu, že

- 1) vznikne opakované důvodné podezření na porušování povinností provozovatele zdroje podle § 17 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší, přičemž
- 2) při vzniku prvního důvodného podezření obecní úřad obce s rozšířenou působností provozovatele na tuto skutečnost provozovatele písemně upozorní dopisem, ve kterém provozovatele poučí o povinnostech provozovatele spalovacího stacionárního zdroje stanovených a o následcích opakovaného důvodného podezření, což je právě přímá kontrola zdroje, jeho příslušenství a používaných paliv
- 3) porušení povinností podle § 17 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší nelze prokázat bez provedení kontroly.

Pokud jde o bytové domy a kontroly stacionárního zdroje, bude se uplatňovat postup podle § 17 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně ovzduší a povinnost umožnit přístup ke stacionárnímu zdroji za účelem jeho kontroly nebude navázána na kumulativní splnění tří výše uvedených podmínek. V bytových domech jsou zdroje vytápění obvykle umístěny ve společných prostorách bytového domu (chodby, vestibul, kotelna apod.) a tyto prostory užívají všichni obyvatelé, kteří zpravidla nejsou osobami navzájem si blízkými, často se ani neznají, proto není v případě bytových domů a zdrojů provozovaných v těchto společných prostorách bytového domu na místě dovolávat se ochrany soukromí a postupu podle § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší.

4.6 Postup při kontrole

Postup při kontrole je upraven zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „kontrolní řád“).

Kontrolující je v souvislosti s výkonem kontroly podle kontrolního řádu obecně oprávněn vstupovat do staveb, dopravních prostředků, na pozemky a do dalších prostor s výjimkou obydlí, jež vlastní nebo užívá kontrolovaná osoba anebo jinak přímo souvisí s výkonem a předmětem kontroly, je-li to nezbytné k výkonu kontroly. Úprava § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší však představuje zvláštní úpravu vůči § 7 kontrolního řádu a výslovně umožňuje kontrolu v obydlí. Ve zbytku kontrolní orgán postupuje dle obecné úpravy kontrolního řádu a dle § 28 a § 29 zákona o ochraně ovzduší.

Kontrolu vykonává osoba, kterou kontrolní orgán k tomu pověřil („kontrolující“), tzn. nejčastěji zaměstnanec orgánu ochrany ovzduší disponující pověřením ke kontrole (srov. § 28 zákona o ochraně ovzduší). Podle § 6 kontrolního řádu může kontrolní orgán k účasti na kontrole v zájmu dosažení jejího účelu přizvat fyzickou osobu (tzv. přizvanou osobu). Kontrolní orgán vystaví přizvané osobě pověření a poučí ji o jejích právech a povinnostech při účasti na kontrole. Přizvaná osoba se účastní kontroly společně s kontrolujícím. Přizvanou osobou může být např. odborný specialista (např. odborně způsobilá osoba podle § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší) či zaměstnanec jiného kontrolního orgánu.

Kontrola je zahájena prvním kontrolním úkonem, tj. nejčastěji předložením pověření ke kontrole kontrolované osobě, jež je na místě kontroly přítomna, případně doručením oznámení o zahájení kontroly kontrolované osobě (součástí oznámení musí být pověření ke kontrole, anebo seznam kontrolujících), nebo prvním z kontrolních úkonů bezprostředně předcházejících předložením pověření ke kontrole kontrolované osobě nebo povinné osobě. První a doporučovaný způsob zahájení kontroly je vhodný zejména z důvodu možného zmaření účelu kontroly kontrolovanou osobou. Kontrolující však musí mít vždy na paměti, že postup v rámci kontroly je omezen povinností šetřit práva a oprávněné zájmy kontrolované osoby. Další uvedené způsoby je tak třeba volit pouze ve výjimečných případech, kdy zahájením kontroly těmito úkony nedojde ke zmaření účelu kontroly nebo nedojde k nepřiměřenému zásahu do práv a oprávněných zájmů kontrolované osoby.

Kontrolující je dle kontrolního řádu v souvislosti s výkonem kontroly oprávněn mimo jiné požadovat poskytnutí podkladů vztahujících se k předmětu kontroly, pořizovat obrazové nebo zvukové záznamy nebo odebírat vzorky (např. popela, paliva apod.). Současně je kontrolující povinen mimo jiné šetřit práva a oprávněné zájmy kontrolované osoby, předložit jí pověření ke kontrole a vyhotovit protokol o kontrole a doručit jeho stejnopis kontrolované osobě. Kontrolovaná osoba je zejména oprávněna seznámit se s obsahem protokolu o kontrole a podávat do 15 dnů od doručení protokolu námítky proti kontrolním zjištěním. Současně je povinna vytvořit podmínky pro výkon kontroly a poskytovat k tomu potřebnou součinnost. V případě, že vlastník nebo uživatel prostor, v nichž je provozován spalovací stacionární zdroj, neumožní kontrolujícímu přístup ke zdroji, hrozí mu podle zákona o ochraně ovzduší pokuta za přešůpek až do výše 50 000 Kč.

V rámci kontroly se zejména zdokumentuje situace na místě (tmavost, resp. barva kouře, spalovací zdroj a jeho příslušenství vč. spalinových cest, uskladněné palivo a palivo

ve spalovacím zdroji) a skutečnost se porovná s údaji v dokladu o kontrole technického stavu a provozu, příp. s dokumentací ke spalovacímu zdroji. Dále by měl být zkontrolován stav kotle a jeho příslušenství, přívod spalovacího vzduchu, a pokud to bude možné i stav spalinových cest (např. nánosy sazí a dehet pod kotlem nebo u kontrolních dvířek komína mohou svědčit o špatném způsobu provozování spalovacího zdroje a nedostatečné údržbě), dále že je používáno palivo určené výrobcem a nejsou spalována nepovolená paliva nebo odpady a veškerá zjištění zdokumentovat. V případě podezření na spalování nepovolených paliv nebo odpadů může kontrolor odebrat vzorky (viz následující kapitola 4.7).

Zjištěné informace jsou průběžně zaznamenávány a následně vyhodnoceny ve vztahu k povinnostem stanoveným zákonem o ochraně ovzduší (§ 17 odst. 1 písm. a), c), g) a h) zákona). Požadavky na obsah protokolu o kontrole jsou stanoveny v § 12 kontrolního řádu. Protokol o kontrole obsahuje skutečnosti vztahující se k vykonané kontrole. Vždy však obsahuje alespoň

- označení kontrolního orgánu a kontrolujícího,
- označení ustanovení právního předpisu vymezujícího pravomoc kontrolního orgánu k výkonu kontroly,
- označení přizvané osoby, včetně důvodu jejího přizvání,
- označení kontrolované osoby,
- označení předmětu kontroly,
- kontrolní úkon, jímž byla kontrola zahájena, a den, kdy byl tento kontrolní úkon proveden,
- poslední kontrolní úkon předcházející vyhotovení protokolu o kontrole a den, kdy byl tento kontrolní úkon proveden,
- kontrolní zjištění, obsahující zjištěný stav věci s uvedením nedostatků a označení právních předpisů, které byly porušeny, včetně uvedení podkladů, z kterých tato kontrolní zjištění vycházejí,
- poučení o možnosti podat proti kontrolním zjištěním uvedeným v protokolu o kontrole námitky s uvedením lhůty pro jejich podání a komu se podávají,
- datum vyhotovení,
- podpis kontrolujícího.

Protokol o kontrole se vyhotoví ve lhůtě 30 dnů ode dne provedení posledního kontrolního úkonu, ve zvláště složitých případech do 60 dnů. Stejnopis protokolu o kontrole doručí kontrolní orgán kontrolované osobě. Námitky proti kontrolnímu zjištění uvedenému v protokolu o kontrole může kontrolovaná osoba podat kontrolnímu orgánu ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení protokolu o kontrole, není-li stanovena v protokolu o kontrole lhůta delší. Námitky se podávají písemně, musí z nich být zřejmé, proti jakému kontrolnímu zjištění směřují, a musí obsahovat odůvodnění nesouhlasu s tímto kontrolním zjištěním.

4.7 Odběry a analýzy vzorků popela, vyhodnocení výsledků analýz

Odběr vzorků popela a jeho analýza jsou podrobně popsány v dokumentu „Metodika prokázání spalování odpadu prostřednictvím analýzy vzorku popela odebraného u provozovatele“, který

je součástí přílohy č. 5 tohoto sdělení. Metoda je založena na stanovení 7 chemických parametrů vzorku popela a jeho porovnání s limitními hodnotami ukazatelů stanovenými na základě analýz popela získaných při spalování paliv. Z výsledků analýzy se vypočte stanoveným postupem index překročení, přičemž pro vyjádření konečného výsledku analýzy je použito znázornění dle barev semaforu, kdy výsledky odpovídající červené barvě prokazují spalování kontaminovaného paliva příp. odpadu, které je porušením povinnosti provozovatele spalovacího stacionárního zdroje podle § 16 odst. 6 zákona o ochraně ovzduší.

V případech, kdy výsledky analýzy vedou k závěru, že spalování kontaminovaného paliva nelze prokázat ani vyloučit (žlutá barva semaforu), je z hlediska přestupkového řízení výsledek shodný se závěrem, že spalování kontaminovaného paliva není prokázáno (zelená barva semaforu), a to ve shodě se zásadou *in dubio mitius*. Z analýzy v tomto případě vyplývá, že v některých parametrech došlo k překročení limitních hodnot pro obsah některých prvků, což může mít řadu příčin. Překročení může být způsobeno pouze malým množstvím spáleného odpadu či v krajním případě nemusí vůbec souviset se spalováním odpadu, ale například se specifickými a ojedinělými vlastnostmi použitého paliva. Tento výsledek analýzy je vhodné zdokumentovat v závěrech kontroly a informovat o něm případné stěžovatele. Tento výsledek však může být součástí důvodného podezření na porušení zákona pro účely opakovaného postupu dle § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší.

Není nutné, aby byly legislativně upraveny a zakotveny limitní hodnoty ukazatelů indikujících spalování kontaminovaného paliva, neboť by taková úprava byla nepřiměřeným zásahem do zásady volného hodnocení důkazů správním orgánem, která byla prakticky popsána v kapitole 4.3 tohoto sdělení, která navazuje na zásadu materiální pravdy, tedy povinnost správního orgánu postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Ke zjištění stavu, o němž nebude důvodných pochybností, tedy ke zjištění stavu jistoty správního orgánu, slouží v praxi výše uvedená Metodika, resp. v ní uvedená metoda, podle které má správní orgán postupovat. V případě, že na základě postupu uvedeného v Metodice dojde k závěru, že výsledky odpovídají červené barvě semaforu, je pro něj zjištěný stav stavem protiprávním, tj. provozovatel spalovacího stacionárního zdroje porušil povinnost podle § 16 odst. 6 zákona o ochraně ovzduší, a v takovém případě může správní orgán s jistotou postupovat k uložení sankce v řízení o přestupku. V případě, že jsou výsledky v rámci zelené barvy semaforu, s největší pravděpodobností k porušení povinnosti podle § 16 odst. 6 zákona o ochraně ovzduší nedošlo a správní orgán již dále nepostupuje. V případě žluté barvy semaforu, správní orgán buďto zajistí další důkazní prostředky k prokázání protiprávního stavu, v opačném případě od dalšího postupu upustí. Proto je zde také uvedena zásada *in dubio mitius*, která zajistí, že nezjistil-li správní orgán a objektivně nemůže zjistit stav věci, bez důvodných pochybností, rozhodne, resp. postupuje pak mírněji, tedy nezahájí řízení o spáchání přestupku. Je na správním uvážení správního orgánu, zdali budou získané důkazní prostředky považovány za dostačující a dostatečně prokazující.

Odběr a analýzu vzorků popela je doporučeno provádět zejména v případech, kdy jsou ke spalování odpadu dostupné i jiné indicie a analýza vzorků popela tak nebude jediným důkazem (např. shromažďování materiálů, které je možné označit za odpad, jako odpad z demolic apod., nebo významně neobvyklá barva či zápach kouře).

4.8 Opatření ke zjednání nápravy a výkon rozhodnutí

Provozovateli stacionárního zdroje lze uložit opatření ke zjednání nápravy. Ukládání **opatření ke zjednání nápravy**, na rozdíl od správního trestání, **nemá za cíl represí**, resp. trestání, to je spíše sekundárním efektem, **ale primárně je cílem odstranění a náprava závadného stavu**.⁷ Opatření ke zjednání nápravy podle § 22 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší se ukládají samostatným rozhodnutím, přičemž lze předpokládat, že budou ukládána zejména v návaznosti na provedenou kontrolu **formou příkazu** postupem podle § 150 správního řádu (tedy jako první úkon v řízení). Přistoupit k uložení opatření ke zjednání nápravy lze v případech, kdy se prokáže, že nejsou plněny povinnosti stanovené buďto zákonem o ochraně ovzduší, včetně povinností obecně uložených zákonem o ochraně ovzduší a specifikovaných prováděcími právními předpisy (např. nedodržení formuláře dokladu o kontrole technického stavu a provozu zdroje), nebo povolením provozu (které se však pro spalovací stacionární zdroje s celkovým jmenovitým tepelným příkonem do 300 kW zpravidla nevydává).

Řízení o uložení opatření ke zjednání nápravy se zahajuje z úřední povinnosti

- a) na základě obdrženého podnětu k zahájení řízení, u kterého bylo vyhodnoceno, že jsou dány důvody pro zahájení řízení z úřední povinnosti (§ 42 správního řádu), nebo
- b) z vlastní iniciativy např. na základě výstupů z kontrolní činnosti.

Řízení o uložení nápravného opatření je klasickým správním řízením, které se řídí správním řádem. Na rozdíl od např. řízení o přestupku, kde je třeba kombinovat úpravu správního řádu a zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „přestupkový zákon“).

Opatřením ke zjednání nápravy **lze uložit povinnost vykonat určitou činnost**, která povede k nápravě nezákonného stavu. Zároveň je nutné ke splnění daného opatření **vždy stanovit lhůtu**, která musí být **přiměřená** ukládané povinnosti tak, aby byla ukládaná povinnost ve lhůtě splnitelná a aby se nemíjel účinkem efekt uložení nápravného opatření s ohledem na délku lhůty, tedy aby souladu se zákonnou povinností bylo dosaženo, co nejdříve je to možné. Také je vhodné stanovovat lhůtu takovým způsobem, aby adresátovi **nezpůsobovala nepřiměřený zásah do jeho práv**.

Příklady opatření ke zjednání nápravy:

Příkladem opatření k nápravě může být **uložení povinnosti vyměnit zdroj vytápění, který je provozován v rozporu s legislativou za jiný legislativě vyhovující zdroj**. Lhůta by měla být stanovena tak, aby bylo možné splnit opatření k nápravě mimo topnou sezónu, a nebylo tak fakticky znemožněno v obydlí v topné sezóně topit, a tedy ho obývat. Obecně je třeba při stanovování přiměřené lhůty brát na topnou sezónu zřetel. Dále lze při stanovování lhůty zohlednit dodací lhůty dodavatelů a instalačních firem, případně čas na administraci podané žádosti o dotaci a realizaci výměny zdroje. I tyto dílčí povinnosti lze uložit v rámci výroku rozhodnutím o nápravném opatření (např. do 60 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí předložit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností doklad potvrzující provedení závazné objednávky nebo podání žádosti o dotaci, do 9 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí provést

⁷ BEJČKOVÁ, Pavla. Zákon o ochraně ovzduší. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. s. 168. ISBN 978-80-7552-911-4.

výměnu zdroje). S ohledem na možné odvolací řízení je vhodné stanovovat povinnost splnění nápravného opatření ve lhůtě (časovém úseku) vyjádřené od nabytí právní moci rozhodnutí, nikoli konkrétním pevně daným termínem. **Návod, jak přesně stanovit délku lhůty, nebo konkrétní délku lhůty nelze předem plošně v tomto metodickém dokumentu stanovit, neboť je nezbytné brát vždy ohled na individuální povahu každého případu.**

Opatření ke zjednání nápravy se mohou týkat také **používaného paliva** (uložení povinnosti používat palivo určené výrobcem spalovacího zdroje, povinnosti zajistit požadovanou kvalitu spalovaného paliva při jeho skladování apod.), **stavu spalovacího stacionárního zdroje** (uložení povinnosti provést opravu, seřízení, vyčištění spalovacího zdroje, zajistit dostatečný přívod vzduchu apod.), přičemž lze vycházet jak z vlastního zjištění při provedené kontrole nebo z dokladu o kontrole technického stavu a provozu. Je ovšem nutné zohlednit to, že ne všechny závady identifikované odborně způsobilou osobou v dokladu o kontrole technického stavu a provozu mají negativní dopad na emise znečišťujících látek (může se jednat především o různé chybějící bezpečnostní prvky – pojistné ventily a dochlazovací smyčky atp.), a je tedy nezbytné dbát na to, aby nápravné opatření nebylo ukládáno nad rámec zákona o ochraně ovzduší.

K uložení nápravného opatření **u fyzických osob je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností**. K uložení nápravného opatření u právnických osob a podnikajících fyzických osob v případě, že se nejedná o stacionární zdroj uvedený v příloze č. 2 k zákonu o ochraně ovzduší, je příslušná Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností. Platí, že k uložení opatření ke zjednání nápravy je příslušný ten, kdo řízení zahájil jako první, byť toto není explicitně uvedeno v § 22 zákona o ochraně ovzduší, lze to analogicky dovodit z obdobné úpravy v § 26 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší. Obdobně by též platilo ustanovení o příslušnosti v případě zahájení řízení ve stejný den a ustanovení o vzájemném informování o zahájení řízení.

Je nutné zdůraznit, že ukládání nápravných opatření není formou správního trestání, neboť jejich primárním účelem není represe, nýbrž reparace. Uložením nápravného opatření tedy není založena překážka věci rozhodnuté. To znamená, že opatření ke zjednání nápravy je možné ukládat před zahájením přestupkového řízení, zároveň s vedením přestupkového řízení nebo i následně, pokud nedošlo k nápravě nezákonného stavu.

Pokud provozovatel ve stanovené (přiměřené) lhůtě opatření ke zjednání nápravy neprovede, může obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo inspekce vydat **rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje**. Jedná se o speciální typ nápravného opatření, které je podle § 22 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší ukládáno až v případě nesplnění primárního nápravného opatření. K vydání rozhodnutí o zastavení provozu zdroje by mělo být přistoupeno až v nejzazších případech, pokud nelze splnění zákonné povinnosti dosáhnout jinak, případně v situacích, kdy je možné objekt vytápět jiným zdrojem tepla. Cílem rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje je zabránit dalším negativním důsledkům provozu zdroje na životního prostředí a zdraví lidí. Takové rozhodnutí se opět vydává v klasickém správním řízení.

Výkon rozhodnutí

Proti rozhodnutí o uložení opatření ke zjednání nápravy lze podat odvolání.

Rozhodnutí o uložení opatření ke zjednání nápravy nabývá právní moci, bylo-li oznámeno, a zároveň již proti němu nelze podat odvolání. Rozhodnutí, které ukládá povinnost něco splnit je **vykonatelné**, pokud nabylo právní moci a současně uplynula lhůta stanovená ke splnění povinnosti. Rozhodnutí ukládající povinnost k plnění je **předběžně vykonatelné**, pokud odvolání nemá odkladný účinek, a současně pokud byla stanovena lhůta ke splnění povinnosti, v okamžiku jejího uplynutí. V případě rozhodnutí o zastavení provozu zdroje zákon o ochraně ovzduší výslovně stanoví, že odvolání proti němu nemá odkladný účinek (viz § 22 odst. 3 zákona o ochraně ovzduší).

Rozhodnutí, které je vykonatelné (resp. předběžně vykonatelné), je **exekucním titulem**, na jehož základě lze přistoupit k výkonu rozhodnutí, tj. vynucení splnění stanovené povinnosti.

V případě předběžně vykonatelného rozhodnutí platí, že lze přistoupit k výkonu rozhodnutí (tedy zejména vynucení povinnosti zastavení provozu stacionárního zdroje), přestože ještě rozhodnutí není v právní moci.

Postup předběžního výkonu rozhodnutí však obecně nedoporučujeme s ohledem na možný procesní obrat v případném odvolacím řízení, které může mít za výsledek zrušení původního rozhodnutí. V případě předběžního výkonu rozhodnutí, které bylo v odvolacím řízení zrušeno, by se rozhodující obecní úřad obce s rozšířenou působností vystavoval zbytečnému riziku zvýšené administrativní zátěže spojené s neoprávněným předběžním výkonem rozhodnutí a též nárokováním náhrady škody či nemajetkové újmy tímto předběžním výkonem rozhodnutí způsobenými. **Jako vhodnější postup se jeví vyčkat nabytí právní moci rozhodnutí, neboť proti takovému rozhodnutí již nelze podat odvolání. Předběžný výkon rozhodnutí je vhodný v situacích, které nesnesou odkladu a právní situace je zcela jednoznačná.**

Výkon správních rozhodnutí upravuje obecně Hlava XI správního řádu (§ 103 a násl.), jelikož se v případě nápravných opatření podle zákona o ochraně ovzduší bude jednat nejčastěji o povinnosti nepeněžitého charakteru, je důležitý zejména díl 3 výše uvedené Hlavy XI, který upravuje exekuci (výkon rozhodnutí) na nepeněžitá plnění. Orgánem provádějícím výkon rozhodnutí je primárně správní orgán, který vydal rozhodnutí v prvním stupni, který postupuje na základě exekucního titulu, kterým je vykonatelné (příp. předběžně vykonatelné) rozhodnutí (viz § 104 správního řádu), pro účely tohoto metodického dokumentu se jedná zejména o obecní úřad obce s rozšířenou působností. Na základě § 105 odst. 2 správního řádu však **může být o provedení exekuce požádán soud nebo soudní exekutor**. V relevantních případech pro účely tohoto metodického dokumentu je použitelnější požádání soudního exekutora. Ten postupuje podle exekucního řádu. Výhodou tohoto způsobu řešení je to, že proces výkonu rozhodnutí a s tím spojené administrativní úkony a nutnou znalost procesu tímto např. obecní úřad obce s rozšířenou působností přenesou na onoho soudního exekutora, který minimálně znalostmi procesu disponuje.

Ve fázi výkonu rozhodnutí stanovuje právní úprava dvě základní východiska:

- 1) pokusit se věc vyřešit ještě jednou bez faktického výkonu rozhodnutí, tj. zasláním **exekucního výzvy** (viz § 109 správního řádu), nebo

- 2) je-li patrné, že by se výše uvedený postup míjel účinkem, přistoupit rovnou k exekuci (výkonu rozhodnutí **nařízením exekuce**).

Nařízení exekuce se provádí prostřednictvím **exekučního příkazu**, který je usnesením vydaným v (správním) řízení o exekuci (viz § 111 správního řádu), a proti kterému se nelze odvolat. U nepeněžitých plnění se exekuce (výkon rozhodnutí) provádí

- 1) náhradním výkonem v případě zastupitelných plnění,
- 2) přímým vynucením v případě nezastupitelných plnění, nebo
- 3) ukládáním donucovacích pokut.

Náhradní výkon v případě zastupitelných plnění není v případech relevantních pro problematiku provozu spalovacích stacionárních zdrojů s celkovým jmenovitým tepelným příkonem do 300 kW zpravidla využitelný, neboť např. s ohledem na nepřístupnost zdroje umístěného v obydlí pro jinou osobu nebude možné splněním uložené povinnosti pověřit jinou osobu. Obecně však uplatnění tohoto typu exekuce nelze vyloučit. Jedná se však o variantu komplikovanou a také potenciálně nákladnou.

Přímé vynucení v případě nezastupitelných plnění vyžaduje, aby konal sám povinný (tedy nejčastěji provozovatel stacionárního zdroje). Typickým příkladem takového výkonu rozhodnutí je odebrání movité věci. Je nutno doplnit, že v případě tohoto způsobu výkonu rozhodnutí správní řád upravuje pouze demonstrativní výčet způsobů přímého donucení, je-li tedy relevantní i jiný, přímo ve správním řádu neuvedený, je možné využít také ten.

Posledním způsobem je **ukládání donucovacích pokut**. K tomuto způsobu výkonu rozhodnutí je nutno uvést, že jej lze využít pouze v případech, kdy nelze využít některý z výše uvedených způsobů. Tento způsob také obecně neodpovídá účelu, ke kterému jsou opatření ke zjednáání nápravy ukládána, tedy náprava závadného stavu. V případě výkonu rozhodnutí o zastavení provozu zdroje však lze využít i tento způsob.

Podrobná úprava je uvedena v § 112 až § 129 správního řádu.

4.9 Správní trestání – napomenutí a pokuta

Porušení povinností stanovených zákonem o ochraně ovzduší ze strany fyzických osob nepodnikajících je v souladu s § 5 přestupkového zákona a § 23 zákona o ochraně ovzduší přestupkem. K obecným aspektům přestupkového zákona odkazujeme na metodický materiál Ministerstva vnitra k postupu při řešení přestupků ([Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich](#)).

Podle § 35 přestupkového zákona se rozlišuje několik druhů správních trestů, z nichž relevantní pro účely zákona o ochraně ovzduší jsou především první dva, tedy napomenutí a pokuta. **Napomenutí** je nejmírnějším správním trestem, proto se ukládá za méně závažné přestupky, a jeho účelem je působit pachateli morální újmu a působit na něj výchovně tak, aby si uvědomil protiprávnost a společenskou škodlivost svého činu. Správní orgán má současně s udělením napomenutí informovat o pokutě (včetně její výše), která může být uložena, pokud se bude pachatel v budoucnu dopouštět podobného jednání. Napomenutí lze uložit rozhodnutím nebo příkazem, nikoli příkazem na místě. **Pokuta** je finanční trest, za přestupek lze, v závislosti na

závažnosti porušení zákonné povinnosti, uložit pokutu ve výši až do 20 000 Kč, resp. 50 000 Kč (srov. § 23 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší). Porušení povinností stanovených zákonem o ochraně ovzduší ze strany právnických osob anebo fyzických osob podnikajících je rovněž přestupkem, za který lze uložit pokutu (v relevantních případech) až do výše 20 000 Kč, 50 000 Kč, resp. až 500 000 Kč, v závislosti na spáchaném přestupku. Při rozhodování o výši pokuty přihlíží orgán ochrany ovzduší ke skutečnostem stanoveným právními předpisy upravujícími řízení o přestupcích, a to především v §§ 37 – 40 přestupkového zákona. Zvláště pak lze poukázat na ustanovení § 37 písm. a), kdy je nutné **přihlédnout k povaze a závažnosti přestupku**, a písm. f) kdy **u fyzické osoby se má přihlédnout k jejím osobním poměrům**, kam lze zařadit např. zdravotní stav, věk (nízký nebo naopak vysoký), druh a charakter zaměstnání nebo podnikání pachatele, jeho výdělků, bytové poměry pachatele a jeho rodiny, celkovou majetkovou situaci, společenské postavení pachatele (Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1544/2015), odůvodněné potřeby osoby nebo osob (např. nezletilých) odkázaných na jeho výživu. Podle zásady individualizace musí správní trest co do druhu a intenzity odrážet všechny zvláštnosti konkrétního přestupku a konkrétního pachatele. Stejná výše pokuty uložená majetnému se bude jevit jako směšná a neúčinná, zatímco v případě postihu nemajetného může působit drakonicky a likvidačně (uložení stejného trestu může u dvou různých pachatelů působit zcela rozdílně, každý z nich jej může pociťovat různě, dopady do jeho situace budou odlišné). Není tedy porušením principu relativní rovnosti, když dvěma osobám v různých situacích bude uložena pokuta v různé výši, byť by jediným rozdílem jejich situace měly být právě rozdílné majetkové poměry – viz nálezn sp. zn. Pl. ÚS 38/02 (299/2004 Sb.). Z uvedeného však současně neplyne, že by správní orgán měl povinnost shromáždit během přestupkového řízení kompletní informace o majetkových poměrech pachatele. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu čj. 4 As 64/2016–26: „Správní orgán vychází při zjišťování osobních a majetkových poměrů z údajů doložených samotným účastníkem řízení, případně z těch, které vyplynuly z dosavadního průběhu správního řízení či které si opatří samostatně bez součinnosti s účastníkem řízení. Nelze-li takto získat přesné informace, je správní orgán oprávněn stanovit je v nezbytném rozsahu odhadem“. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je příslušný krajský úřad.

4.10 Zvláštní případy ukládání správních trestů

Za účelem zefektivnění ochrany ovzduší a zvýšení vymahatelnosti povinností uložených zákonem o ochraně ovzduší lze v případě ukládání správních trestů využít alternativního postupu ke klasickému přestupkovému řízení. Takovým postupem je uložení pokuty příkazem na místě upravené § 91–92 přestupkového zákona. Ustanovení § 91 odst. 1 přestupkového zákona umožňuje ukládat pokutu příkazem na místě jak fyzickým osobám nepodnikajícím, tak právnickým osobám a fyzickým osobám podnikajícím, resp. osobám za ně jednajícím. Vzhledem k charakteru ukládání pokuty příkazem na místě může tato přímo navazovat na výkon kontroly, resp. na kontrolní zjištění, pokud bude skutkový stav zjištěn tak, že o něm nejsou důvodné pochybnosti.

Postup ve věci formou uložení pokuty příkazem na místě lze zvolit za současného splnění zákonných podmínek. Osoba obviněná ze spáchaní přestupku musí souhlasit se zjištěným stavem věci, s právní kvalifikací skutku, dále s uložení pokuty, s její výší a s vydáním příkazového bloku. Souhlas je vyjádřen podpisem příkazového bloku. V případě, že jsou

kumulativně splněny všechny podmínky, lze v daném případě namísto klasického přestupkového řízení postupovat dle § 91 přestupkového zákona.

Speciální úprava je v případě příkazu na místě též ve vztahu k maximální možné výši ukládané pokuty. Oproti úpravě zákona o ochraně ovzduší lze v případě příkazu na místě uložit pokutu pouze do výše 10 000 Kč, pro stanovení výše pokuty se tedy neužije úprava § 23 odst. 2 a § 25 odst. 7 zákona o ochraně ovzduší. Hlavním důvodem snížení horní hranice ukládané pokuty je nepravděpodobnost situace, kdy osoba obviněná ze spáchání přestupku disponuje finanční částkou, která by odpovídala výši pokuty v případě, že by byly zachovány horní hranice dle zákona o ochraně ovzduší. Dále je rychlost a efektivita řízení a snížení administrativní zátěže v případě ukládání pokut příkazem na místě kompenzována sníženou horní hranicí ukládané pokuty tak, aby byly zájmy osoby obviněné ze spáchání přestupku a veřejný zájem hájený správním orgánem vyváženy.

Příkazem na místě může pokutu uložit buďto správní orgán příslušný k projednání přestupku v klasickém přestupkovém řízení, tj. v případě přestupků dle zákona o ochraně ovzduší obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo Česká inspekce životního prostředí, nebo některý z orgánů uvedených v § 91 odst. 2 přestupkového zákona. S ohledem na zákon o ochraně ovzduší jsou relevantní strážníci obecní policie, a to výhradně ve vztahu k povinnostem stanoveným obecně závaznou vyhláškou (viz kapitola 5 tohoto sdělení). Strážník obecní policie může uložit pokutu příkazem na místě za přestupek, jehož projednání je v působnosti obce. Jedná se tedy pouze o strážníky obecní policie zřízené v obci s rozšířenou působností a tito mohou pokutu příkazem na místě uložit pouze na území obce (s rozšířenou působností), která obecní policii zřídila. Toto neplatí v případě, že existuje veřejnoprávní smlouva, na základě které, je obecní policie oprávněna vykonávat svoji pravomoc i na území jiných obcí, které vlastní obecní policie nezřídily. V takovém případě může strážník obecní policie uložit pokutu příkazem na místě také mimo území obce (s rozšířenou působností), která obecní policii zřídila.

V případě, že je ukládána pokuta příkazem na místě, je osobě, které se pokuta ukládá, předán příkazový blok. Podpisem příkazového bloku osoba uděluje souhlas se zjištěným stavem věci, s právní kvalifikací, s uložením pokuty a s její výší a konečně též se samotným vydáním příkazového bloku. Dále se podpisem příkazového bloku stává příkaz na místě na základě § 92 přestupkového zákona pravomocným a vykonatelným rozhodnutím. Osoba, které je povinnost zaplatit uloženou pokutu stanovena, může tuto povinnost splnit bezprostředně po vydání příkazového bloku a jeho podpisu, v případě že takto splnit nemůže, vydá se mu příkazový blok s poučením o způsobu zaplacení uložené pokuty, o lhůtě splatnosti a o následcích jejího nezaplacení.

4.11 Spolupráce s jinými orgány veřejné správy a policií

Podle § 8 odst. 2 správního řádu správní orgány vzájemně spolupracují v zájmu dobré správy, tato zásada se týká činnosti správních orgánů, nikoliv pouze správních řízení, tedy na ni nelze nahlížet jako na nutnou formální spolupráci v rámci úkonů ve správním řízení, ale jako reálnou spolupráci dvou správních orgánů. V oblasti kontroly a vymáhání dodržování povinností ze strany provozovatelů lokálních zdrojů orgány ochrany ovzduší mohou spolupracovat zejména se stavebními úřady a s orgány veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství. S těmito

orgány mohou orgány ochrany ovzduší koordinovat zejména provádění kontrol dodržování povinností provozovatelů lokálních zdrojů tepla.

Stavební úřady mají povinnost provádět kontrolní prohlídku stavby k ověření, zda jejím prováděním nebo provozem není nad přípustnou míru obtěžováno její okolí. Zároveň stavební úřad může nařídit vlastníku stavby, stavebního pozemku nebo zastavěného stavebního pozemku nezbytné úpravy, jimiž se docílí, aby užívání stavby nebo jejího zařízení neohrožovalo životní prostředí, nepřiměřeně neobtěžovalo její uživatele a okolí hlukem, exhalacemi (včetně zápachu), otřesy, vibracemi, účinky neionizujícího záření anebo světelným zářením. Podle ustanovení § 172 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“) je pověřený zaměstnanec stavebního úřadu oprávněn vstupovat na cizí pozemky, stavby a do staveb s vědomím jejich vlastníků při zjišťování stavu stavby a pozemku nebo při opatřování důkazů a dalších podkladů pro vydání správního rozhodnutí nebo opatření. Do obydlí může oprávněná úřední osoba vstoupit v souladu s § 172 odst. 3 stavebního zákona jen tehdy, pokud je to nezbytné pro ochranu života, zdraví nebo bezpečnosti osob. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, může do něj oprávněná úřední osoba vstoupit též, je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy podle stavebního zákona. Uživatel obydlí je v uvedených případech povinen oprávněné úřední osobě vstup do obydlí umožnit. Podle § 172 odst. 5 stavebního zákona platí, že pokud vlastník pozemku nebo stavby bude bránit vstupu oprávněné úřední osobě nebo jí přizvané osobě, může mu stavební úřad rozhodnutím, které je prvním úkonem v řízení, umožnění vstupu nařídit. Odvolání proti takovému rozhodnutí nemá odkladný účinek.

Primárním úkolem Policie ČR, jako ozbrojeného bezpečnostního sboru s celostátní působností, je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami. V případě podezření ze spáchání přestupkového jednání tak může být výjimečně kontaktována i Policie ČR, která ve vztahu k prošetřování podezření ze spáchání přestupku disponuje některými oprávněními, zakotvených v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Správní řád předpokládá spolupráci správních orgánů s obecní policií a Policií ČR zejména při doručování (srov. § 19 správního řádu), předvedení osob (srov. § 60 správního řádu) anebo při provedení úkonu (srov. ustanovení § 135 správního řádu).

5 Obecně závazná vyhláška obce

Vedle výkonu státní správy v oblasti ochrany ovzduší může obec v rámci výkonu samostatné působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky (dále také „vyhlášky“ či „vyhlášky obce“). Prostřednictvím obecně závazných vyhlášek lze regulovat specifické problémy, které v obcích s provozem lokálních zdrojů a spalováním v otevřených ohništích souvisí a nelze je dostatečně postihnout ustanoveními zákona o ochraně ovzduší.

V otevřeném ohništi lze spalovat jen suché rostlinné materiály neznečištěné chemickými látkami. Podle § 16 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší může obec obecně závaznou vyhláškou stanovit podmínky pro spalování suchého rostlinného materiálu v otevřeném ohništi za účelem jeho odstranění nebo jeho spalování zakázat, pokud zajistí jiný způsob pro jeho odstranění podle

jiného právního předpisu (zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech, v platném znění). Při stanovení podmínek nebo zákazu obec přihlíží zejména ke klimatickým podmínkám, úrovni znečištění ve svém územním obvodu, vegetačnímu období a hustotě zástavby.

Dle § 17 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší může obec obecně závaznou vyhláškou zakázat na vymezeném území obce spalování vybraných druhů pevných paliv ve stacionárních spalovacích zdrojích o jmenovitém tepelném příkonu 300 kW a nižším, s výjimkou spalovacích stacionárních zdrojů uvedených v § 17 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně ovzduší splňujících pro tato paliva požadavky stanovené v příloze č. 11 zákona o ochraně ovzduší.

Obec může obecně závaznou vyhláškou v oblasti lokálních zdrojů regulovat i další činnosti, neregulované v zákoně o ochraně ovzduší, a to na základě § 10 písm. c) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení může obec přijmout mj. obecně závaznou vyhlášku k ochraně životního prostředí.

Obecně závazné vyhlášky může vydávat jen zastupitelstvo a podmínkou platnosti všech je vyhlášení konkrétním způsobem (publikace). Znamená to, že se vyhláška obce vyvěsí na úřední desce obecního úřadu po dobu 15 dnů. Dnem vyhlášení je první den jeho vyvěšení na úřední desce (kromě toho může obec uveřejnit právní předpis obce způsobem v místě obvyklým). Na vyhlášení je vázaná také účinnost vyhlášky (tedy okamžik, od kterého se jí musí adresáti řídit). Vyhlášky zpravidla nabývají účinnosti 15. den po vyhlášení, obec ale může stanovit i pozdější datum (třeba od nového roku). Výjimečně, pokud to vyžaduje nějaký naléhavý obecný zájem (což musí být řádně zdůvodněno), může vyhláška nabýt účinnosti i dříve, nikdy však přede dnem vyhlášení.

Za prvotní kontrolu zákonnosti vyhlášek odpovídá Ministerstvo vnitra, kterému je obec povinna vyhlášku zaslat bezprostředně po jejím vyhlášení. Doporučené vzory obecně závazných vyhlášek obcí, kterými jsou stanoveny podmínky pro spalování suchého rostlinného materiálu za účelem jeho odstranění (anebo je toto spalování úplně zakázáno), případně podmínky možného zákazu spalování vybraných druhů pevných paliv na vymezeném území obce, jsou k dispozici na internetových stránkách Ministerstva vnitra⁸. Tuto možnost využil tyto obce: hlavní město Praha, které již v roce 2019 vydalo obecně závaznou vyhlášku k zákazu spalování vybraných druhů pevných paliv ve stacionárních zdrojích (s účinností od října 2020)⁹, statutární město Brno (s účinností od 30. 3. 2022)¹⁰, obec Poběžovice u Holic (s účinností od 16. 6. 2022)¹¹ a město Naratovice (s účinností od 1. 4. 2023)¹².

6 Občanskoprávní ochrana vlastnického práva

Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného. Občanský zákoník, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2014 a je vyhlášen jako zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), upravuje meze vlastnického práva tak, že vlastník nesmí při nakládání se svým majetkem omezovat jiné osoby. Typickým příkladem takového omezujícího nakládání mohou být imise. Za imise (z latinského

⁸ <https://www.mvcr.cz/clanek/metodicke-materialy-metodicky-material-c-19.aspx>

⁹ https://www.praha.eu/file/3036844/vyhlaska_c_11.pdf

¹⁰ <https://www.brno.cz/w/vyhlasiky-2871>

¹¹ <https://sbirkapp.gov.cz/detail/SPPHDQWTGDA3GEJE/text>

¹² https://www.neratovice.cz/assets/File.ashx?id_org=10356&id_dokumenty=425287

immissio – vnikání nebo vpuštění) se považují zejména odpady, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (např. zvířata). Přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka občanský zákoník zakazuje, a to bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod (např. byla uzavřena smlouva anebo existuje rozhodnutí orgánu veřejné moci, případně existuje zákonný důvod).

V souladu s ustanovením § 1013 odst. 1 občanského zákoníku se vlastník zdrží také všeho, co působí, že imise vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku. Je třeba doplnit, že ne každé nepřímé obtěžování imisemi je podle tohoto ustanovení automaticky nezákonné. Imise musejí dosahovat určité intenzity, aby byly považovány za protiprávní. Nepřímé obtěžování imisemi musí být „v míře nepřiměřené místním poměrům“ neboli imise musejí dosahovat hladiny, která je „nad mírou přiměřenou poměrům“. Nalezení hranice přiměřenosti poměrům je přitom v každém konkrétním případě na soudu, který poskytuje ochranu vlastnickému právu, a vychází jak z objektivních hledisek, tak z okolností tkvících v osobě nebo v poměrech vlastníka; nepostačí tak subjektivní pocit, že obtěžování je nepřiměřené. Soud posuzuje např. to, jak dlouho imise trvá, zda je jednorázová nebo opakovaná, jaká je historie využití daného území atd. V jednotlivých oblastech a lokalitách tak bude míra přiměřenosti poměrům pravděpodobně různá (např. v lázních, první zóně národního parku atp. bude nižší než např. v oblastech, kde spalování pevných paliv je dlouhodobou záležitostí). Sama skutečnost, že imise nepřekračuje zákonné limity, také na druhou stranu neznamena, že se nemůže jednat o obtěžování imisemi v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezující obvyklé užívání pozemku.

Ustanovení § 1013 odst. 2 občanského zákoníku reaguje také na situaci, kdy jsou imise důsledkem provozu závodu (nebo podobného zařízení), který byl řádně úředně schválen. V takovém případě má obtěžovaný soused právo jen na náhradu újmy v penězích, i když byla újma způsobena okolnostmi, k nimž se při úředním projednávání provozu závodu nepřihlédlo. Za situace, kdy se při provádění provozu překračuje rozsah, v jakém byl úředně schválen, se však lze domáhat i zákazu takového jednání.

Proti obtěžování imisemi se lze bránit tzv. zápůrčí žalobou. Pokud soud uzná, že se v daném případě skutečně jedná o omezování vlastnického práva imisemi nad míru přiměřenou poměrům a žalobě vyhoví, vysloví zákaz jednání, které omezuje žalobcova práva. Návrhem na zahájení občanského soudního řízení, směřujícím proti vlastníkovi, v důsledku jehož jednání dochází k vnikání imisí na pozemek jiného vlastníka, se žalobce může úspěšně domáhat jen vydání rozsudku, jímž by žalovanému byla uložena povinnost zdržet se přesně vymezeného rušení, nikoli však již povinnost něco aktivně konat. Jakým způsobem žalovaný např. kouř ze spalovacího zdroje omezí (zda stavební úpravou nebo změnou způsobu vytápění), tedy zůstává především na něm.

Ing. Kurt Dědič
ředitel odboru ochrany ovzduší

Povinnosti provozovatelů spalovacích zdrojů do 300 kW dle zákona o ochraně ovzduší

§ 17 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně ovzduší stanoví provozovatelům stacionárních zdrojů povinnost *uvádět do provozu a provozovat stacionární zdroj a činnosti nebo technologie související s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, které mají vliv na úroveň znečištění, v souladu s podmínkami pro jeho provoz stanovenými zákonem, jeho prováděcími právními předpisy, výrobcem a dodavatelem.*

Těmito podmínkami jsou například konkrétně podmínky stanovené v § 17 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně ovzduší: provozovatelé spalovacích stacionárních zdrojů jsou povinni *používat pouze paliva splňující požadavky na kvalitu paliv stanovené prováděcím právním předpisem.* Při provozu zdroje je nutné brát ohled také na podmínky stanovené výrobcem, například na nutnost provozovat zdroje se zapojenou **akumulační nádobou**, pokud je to podmínka splnění parametrů na emise a účinnost zdroje. Tato podmínka vychází z textu **ČSN EN 303-5** (2012; Kotle pro ústřední vytápění – Část 5: Kotle pro ústřední vytápění na pevná paliva, s ruční a samočinnou dodávkou, o jmenovitém tepelném výkonu nejvýše 500 kW – Terminologie, požadavky, zkoušení a značení), kde je v části 4.4.6 uvedeno, že u kotlů s ruční dodávkou paliva, kde výrobce stanoví, že kotel musí být připojen k akumulaci nádrži o stanoveném objemu, může být minimální tepelný výkon větší než 30 % jmenovitého tepelného výkonu, nebo nemusí být provedena zkouška při minimálním výkonu vůbec. Jelikož roste podíl kotlů, které jsou tímto způsobem testovány při uvádění na trh, je nutné vyžadovat v provozu naplnění tohoto požadavku normy.

V případech porušení výše uvedených povinností se zároveň jedná o porušení povinnosti stanovené v § 17 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně ovzduší.

§ 17 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně ovzduší stanoví provozovatelům spalovacích stacionárních zdrojů povinnost *dodržovat přípustnou tmavost kouře.* Přípustná tmavost kouře a metody jejího zjišťování jsou uvedeny v prováděcím právním předpisu k zákonu o ochraně ovzduší (vyhláška č. 415/2012 Sb.).

§ 17 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně ovzduší ukládá provozovatelům spalovacích stacionárních zdrojů povinnost *spalovat ve stacionárním zdroji pouze paliva, která splňují požadavky na kvalitu paliv stanovené v prováděcím právním předpise k zákonu* (vyhláška č. 415/2012 Sb.). Výrobce spalovacího stacionárního zdroje specifikuje (v technické dokumentaci výrobku), pro která paliva je daný spalovací zdroj určen, a pro něž jeho výrobce garantuje výstupní emise. Spalování jiných (výrobcem neurčených) paliv, třebaže splňujících požadavky prováděcího právního předpisu k zákonu o ochraně ovzduší, je v daném spalovacím stacionárním zdroji zakázáno.

§ 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší ukládá provozovatelům povinnost *předkládat příslušnému orgánu ochrany ovzduší na vyžádání informace o provozu stacionárního zdroje a jeho emisích, včetně údajů o vnášení skleníkových plynů do ovzduší.*

§ 17 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně ovzduší stanoví provozovatelům stacionárních zdrojů povinnost *umožnit osobám pověřeným ministerstvem, obecním úřadem obce s rozšířenou*

působnosti a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji a jeho příslušenství, používaným palivům a surovinám a technologiím souvisejícím s provozem nebo zajištěním provozu stacionárního zdroje, za účelem kontroly dodržování povinností podle zákona o ochraně ovzduší.

§ 17 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně ovzduší ukládá provozovatelům *provozovat spalovací stacionární zdroj na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění a který není navržen rovněž pro přímé vytápění místa instalace, v souladu s minimálními požadavky uvedenými v příloze č. 11 k tomuto zákonu.*

§ 41 odst. 16 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že provozovatel spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, je povinen *provozovat zdroj v souladu s požadavky uvedenými v § 17 odst. 1 písm. g) nejpozději do 10 let od nabytí účinnosti tohoto zákona* (tedy nejpozději od 1. září 2022). Novelou zákona o ochraně ovzduší (zákon č. 142/2022 Sb.) došlo k prodloužení doby, po kterou mohou být nadále provozovány výše specifikované spalovací stacionární zdroje za podmínky, že jsou provozovány v rodinném domě, bytovém domě nebo stavbě pro rodinnou rekreaci, a to o 2 roky, tj. nejpozději do 31. srpna 2024. Pro provozovatele spalovacích stacionárních zdrojů specifikovaných výše, provozovaných kdekoliv jinde, platí povinnost od 1. září 2022 beze změny.

§ 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší stanoví provozovatelům spalovacích stacionárních zdrojů na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně povinnost *provádět pravidelně nejméně jednou za tři roky prostřednictvím fyzické osoby, která byla proškolená výrobcem spalovacího stacionárního zdroje a má od něj udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu a údržbě (dále jen „odborně způsobilá osoba“), kontrolu technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, a předkládat na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností doklad o provedení této kontroly vystavený odborně způsobilou osobou potvrzující, že stacionární zdroj je instalován, provozován a udržován v souladu s pokyny výrobce a tímto zákonem; pokud byla provedena pravidelná kontrola provozovaného kotle podle zákona o hospodaření s energií³, považuje se tím kontrola technického stavu a provozu podle tohoto zákona za splněnou v témže kalendářním roce; v takovém případě má provozovatel povinnost předložit na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností zprávu o této pravidelné kontrole. V případě, že výrobce spalovacího stacionárního zdroje není znám, zanikl nebo není schopen zajistit odborně způsobilou osobu, která by mohla provést kontrolu technického stavu a provozu v rámci referenčního finančního limitu stanoveného prováděcím právním předpisem, může být kontrola provedena odborně způsobilou osobou oprávněnou jiným výrobcem k provádění kontroly technického stavu a provozu stejného typu spalovacího stacionárního zdroje. Vyjádření k dostupnosti odborně způsobilé osoby podle předchozí věty vystaví výrobce provozovateli do 30 dnů od jeho vyžádání a provozovatel jej připojí k dokladu o provedení kontroly předkládanému na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Nevystaví-li výrobce své vyjádření ve stanovené lhůtě, má se zato, že není odborně způsobilou osobu za stanovenou cenu schopen zajistit. V takovém případě je provozovatel povinen na vyžádání obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností věrohodně prokázat, že výrobce o vyjádření požádal.*

§ 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že vznikne-li důvodné podezření, že provozovatel spalovacího stacionárního zdroje umístěného v rodinném domě, v bytě nebo ve stavbě pro rodinnou rekreaci, nejde-li o prostory užívané pro podnikatelskou činnost, porušil některou z povinností podle odstavce 1, avšak toto porušení nelze prokázat bez provedení kontroly spalovacího stacionárního zdroje, jeho příslušenství nebo používaných paliv, obecní úřad obce s rozšířenou působností provozovatele na tuto skutečnost písemně upozorní a poučí jej o povinnostech provozovatele spalovacího stacionárního zdroje stanovených v odstavci 1 a o následcích opakovaného důvodného podezření na jejich porušení v podobě provedení kontroly. Pokud opakovaně vznikne důvodné podezření, že tento provozovatel nadále nebo opětovně porušuje některou z povinností podle odstavce 1, je kontrolující oprávněn vstoupit do jeho obydlí za účelem kontroly dodržování povinností podle tohoto zákona. Vlastník nebo uživatel těchto prostor je povinen umožnit kontrolujícímu přístup ke spalovacímu stacionárnímu zdroji, jeho příslušenství a používaným palivům.

§ 41 odst. 15 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že provozovatel spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, je povinen zajistit provedení první kontroly technického stavu a provozu zdroje podle § 17 odst. 1 písm. h) zákona nejpozději do 31. prosince 2016.

Související ustanovení zákona o ochraně ovzduší a jeho prováděcích právních předpisů

§ 4 odst. 7 zákona o ochraně ovzduší mj. uvádí postup stanovení jmenovitého tepelného příkonu v případech, že výrobce spalovacího stacionárního zdroje neuvádí jeho jmenovitý tepelný příkon, vypočte se jako podíl jmenovitého tepelného výkonu a jemu odpovídající tepelné účinnosti, případně výpočtem z jiných dostupných parametrů.

§ 16 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že osoba uvádějící na trh v České republice paliva smí na trh uvést pouze paliva, která splňují požadavky na kvalitu paliv stanovené prováděcím právním předpisem. Doklad, který prokazuje splnění požadavků na kvalitu paliv způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem, je povinna předat odběrateli vždy při první dodávce paliva a následně při změně kvality paliva. Osoba uvádějící v České republice paliva na trh, odběratel a každý, kdo v dodavatelském řetězci provádí následnou obchodní činnost po uvedení paliva na trh, je povinen na vyžádání kontrolního orgánu předložit doklad, který prokazuje splnění požadavků na kvalitu paliv způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem. Osoby uvádějící na trh paliva mají povinnost ohlásit údaje stanovené prováděcím právním předpisem za uplynulý kalendářní rok ministerstvu do 31. března.

§ 16 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že osoba uvádějící na trh v České republice spalovací stacionární zdroj o jmenovitém tepelném příkonu 300 kW a nižším je povinna prokázat certifikátem podle jiného právního předpisu, že spalovací stacionární zdroj splňuje emisní požadavky pro tento stacionární zdroj podle přílohy č. 10 k tomuto zákonu.

§ 16 odst. 4 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že v otevřeném ohništi lze spalovat jen suché rostlinné materiály neznečištěné chemickými látkami.

§ 16 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že obec může obecně závaznou vyhláškou stanovit podmínky pro spalování suchého rostlinného materiálu v otevřeném ohništi za účelem jeho odstranění nebo jeho spalování zakázat, pokud zajistí jiný způsob pro jeho odstranění podle jiného právního předpisu¹³). Při stanovení podmínek nebo zákazu obec přihlíží zejména ke klimatickým podmínkám, úrovni znečištění ve svém územním obvodu, vegetačnímu období a hustotě zástavby.

§ 16 odst. 6 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že odpad podle jiného právního předpisu (zákon o odpadech), s výjimkou odpadu uvedeného v prováděcím právním předpisu, může být tepelně zpracován jen ve stacionárním zdroji, ve kterém je tepelné zpracování odpadu povoleno podle § 11 odst. 2 písm. d). Tepelné zpracování odpadu je možné pouze pod dohledem osoby autorizované podle § 32 odst. 1 písm. c). Z toho vyplývá, že ve spalovacích stacionárních zdrojích o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně nelze spalovat odpad. Definice odpadu je dána § 4 zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech. V pochybnostech, zda je movitá věc odpadem, rozhoduje příslušný orgán veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství, kterým je krajský úřad, na žádost vlastníka této movité věci nebo osoby, která prokáže právní zájem, nebo z moci úřední.

§ 16 odst. 7 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že *právníká a fyzická osoba je povinna, je-li to technicky možné, u nových staveb nebo při změnách stávajících staveb využít pro vytápění teplo ze soustavy zásobování tepelnou energií nebo zdroje, který není stacionárním zdrojem. Tato povinnost se nevztahuje na rodinné domy a stavby pro rodinnou rekreaci a na případy, kdy energetický posudek prokáže, že využití tepla ze soustavy zásobování tepelnou energií nebo zdroje energie, který není stacionárním zdrojem, není pro povinnou osobu ekonomicky přijatelné. Energetický posudek se zpracovává podle zákona č. 406/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů).*

§ 16 odst. 9 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že je odborně způsobilá osoba dle § 17 odst. 1 písm. h) zákona *povinna ohlašovat ministerstvu prostřednictvím integrovaného systému ohlašovacích povinností údaje v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, a to nejpozději do 60 dnů od vystavení dokladu o provedení kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění.*

§ 17 odst. 5 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že *ve spalovacím stacionárním zdroji o jmenovitém tepelném příkonu 300 kW a nižším je zakázáno spalovat hnědé uhlí energetické, lignit, uhelné kaly a proplástky. Obec může vyhláškou zakázat na vymezeném území obce spalování vybraných druhů pevných paliv ve stacionárních zdrojích podle věty první, s výjimkou spalovacích stacionárních zdrojů uvedených v § 17 odst. 1 písm. g) splňujících pro tato paliva požadavky stanovené v příloze č. 11 k tomuto zákonu.*

§ 17a odst. 1 zákona o ochraně ovzduší definuje **Databázi odborně způsobilých osob**, jako *informační systém veřejné správy, který slouží k vedení údajů o odborně způsobilých osobách a umožňuje komunikaci provozovatele s výrobcem spalovacího stacionárního zdroje týkající se dostupnosti odborně způsobilé osoby podle § 17 odst. 1 písm. h). Správcem databáze odborně způsobilých osob je ministerstvo.*

§ 17a odst. 2 zákona o ochraně ovzduší stanoví údaje, které jsou vedeny o odborně způsobilých osobách: *jméno a příjmení; identifikační číslo osoby, bylo-li přiděleno; adresa sídla; další kontaktní údaje (telefon, emailová adresa); rozsah oprávnění (typy spalovacích zdrojů) a platnost oprávnění.*

§ 17a odst. 3 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že *údaje podle odstavce 2 do databáze odborně způsobilých osob vkládá a aktualizuje výrobce spalovacího stacionárního zdroje, který byl k tomuto účelu registrován ministerstvem.*

§ 17a odst. 4 zákona o ochraně ovzduší stanoví, že *výrobce spalovacího stacionárního zdroje je povinen dálkovým přístupem vložit údaje o odborně způsobilé osobě do 30 dnů od udělení oprávnění k instalaci, provozu a údržbě stacionárního spalovacího zdroje nebo jeho změny.*

§ 10 vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanovuje způsob zjišťování a vyhodnocování tmavosti kouře a podmínky, za nichž se provádí. Současně stanovuje, že *do vyhodnocení se nezohledňuje doba*

uvádění spalovacího stacionárního zdroje do provozu v trvání nejdéle 30 minut, pokud není v povolení provozu stanoveno jinak.

§ 11 vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanovuje způsob vyhodnocení plnění přípustné tmavosti kouře.

§ 15 odst. 5 vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanovuje, že *dřevotřísku, překližku, dřevovláknitou desku nebo jiné lepené dřevo lze spalovat pouze ve spalovacích stacionárních zdrojích o celkovém jmenovitém tepelném příkonu 3 MW a vyšším, a to pouze v případě, že neobsahují halogenované organické sloučeniny nebo těžké kovy v důsledku ošetření látkami na ochranu dřeva nebo povrchových úprav. V místě, kde toto palivo vzniká ve formě vedlejšího produktu výroby, jej lze spalovat také ve spalovacím stacionárním zdroji o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 0,3 MW do 3 MW vybaveném automatickým dávkováním paliva a automatickým řízením spalovacího procesu. Z uvedeného vyplývá, že ve spalovacích stacionárních zdrojích o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně tyto materiály spalovány být nesmí.*

§ 17 a část I přílohy č. 3 vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanoví požadavky na kvalitu paliv. *Prokazování plnění požadavků na kvalitu paliva se provádí doklady o analýzách odebraných vzorků paliva provedených v souladu s postupy pro odběr vzorků a provádění analýz podle určených technických norem, zveřejněných ve Věstníku ÚNMZ, osobou akreditovanou vnitrostátním akreditačním orgánem pověřeným podle jiného právního předpisu (zákon o technických požadavcích na výrobky).*

§ 27a vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanoví referenční finanční limit rozhodný pro posouzení schopnosti výrobce zajistit odborně způsobilou osobu pro provedení kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění. *Referenční finanční limit je stanoven ve výši 1585 Kč bez DPH pro spalovací stacionární zdroje bez řídicí jednotky a ve výši 1848 Kč bez DPH pro spalovací stacionární zdroje s řídicí jednotkou.*

Příloha č. 18 část A vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanoví povinné náležitosti dokladu o kontrole technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, dle § 17 odst. 1 písm. h) zákona.

Příloha č. 18 část B vyhlášky č. 415/2012 Sb. stanoví rozsah údajů ohlašovaných prostřednictvím integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností z kontroly technického stavu a provozu spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva o celkovém jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, dle § 17 odst. 1 písm. h) zákona.

Doporučení k vymáhání zákazu provozu zdrojů nespĺňujících požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší

Povinnost provozovat od příslušného data pouze kotle, které splňují požadavky na emise stanovené v příloze č. 11 zákona o ochraně ovzduší byl stanoven v roce 2012 s cílem odstranit z provozu nejvíce znečišťující stacionární zdroje. Provozovatelům byla poskytnuta doba deseti let se tomuto zákazu přizpůsobit, tato lhůta byla navíc v době energetické krize prodloužena pro provozovatele stacionárních zdrojů umístěných v rodinných domech, bytových domech a objektech sloužících pro rodinnou rekreaci o další dva roky. Tato doba byla dostatečně dlouhá pro to, aby všichni provozovatelé měli možnost vyřešit otázku vytápění po 1. 9. 2022, resp. po 1. 9. 2024. Náhrada kotlů nižší než 3. třídy dle ČSN EN 303-5 je zásadním opatřením jak pro plnění stanovených imisních limitů, tak pro plnění cílů snížení národních emisí. Je tedy nutné zajistit účinnou kontrolu a případně vynucení tohoto zákonného opatření. Jelikož kontrolou plnění povinností spalovacích stacionárních zdrojů neuvedených v příloze č. 2 zákona o ochraně ovzduší jsou pověřeny primárně obecní úřady obcí s rozšířenou působností (v případě fyzických osob výhradně), byly současně uvedeny v účinnost změny zákona o ochraně ovzduší, které uvolnily určité personální kapacity na těchto úřadech (jedná se především o ukončení vydávání závazných stanovisek k umístění stacionárních zdrojů neuvedených v příloze č. 2 zákona o ochraně ovzduší). I přes tato opatření se kontrola všech spalovacích stacionárních zdrojů umístěných především v domácnostech, jeví jako nelehký úkol, a to především s ohledem na počet domácností, které používají k vytápění stacionární zdroje na pevná paliva (cca. 644 tis., jež využívají pevná paliva jako hlavní zdroj vytápění, a dalších cca. 586 tis. jako vedlejší zdroj vytápění¹), tedy celkem až 1,2 mil. zdrojů. Na jeden OÚ ORP by tak připadalo průměrně cca 6 tisíc takových domácností.

Je tedy zjevné, že ke kontrole a vymáhání této povinnosti je nutné přistupovat s maximálním důrazem na efektivitu a účelnost, přičemž je vhodné aplikovat následující principy.

1. Princip rovnosti

Ke kontrole je nutno přistupovat tak, aby nebyla zásadně postihována určitá skupina provozovatelů na úkor jiné skupiny. Především by pak neměli být zvýhodněni ti provozovatelé, kteří již v současné době neplní některé povinnosti dané zákonem o ochraně ovzduší, na úkor těch, kteří takové povinnosti plní. Jedná se pak především o povinnost nechat spalovací stacionární zdroj jednou za 3 roky zkontrolovat odborně způsobilou osobou, tedy o kontrolu technického stavu a provozu (dále jen „KTSP“). Tato povinnost, jež má být plněna pravidelně již od roku 2016 a minimálně od r. 2020, kdy byla zavedena povinnost ohlašovat výsledky kontroly do integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností (dále jen „ISPOP“), je však dle údajů v ISPOP rozsáhle nerespektována (od r. 2020 bylo ohlášeno pouze cca 80 tis. dat z dokladů o provedené KTSP). Za tuto dobu by měla být kontrola provedena již na všech spalovacích zdrojích, kterých se dle zákona o ochraně ovzduší týká. Část z těchto kontrol byla navíc provedena na zdrojích, které již byly vyměněny (doklad o KTSP je jedním z podkladů k žádosti o dotaci na výměnu zdrojů v Operačním programu Životního prostředí nebo Nové zelené úsporám). Jelikož tedy jen malá část provozovatelů má záznam o provedené KTSP v ISPOP, není vhodné začít vymáhání povinnosti jen u těchto provozovatelů, ale je nutné aktivně vyhledávat domácnosti, které si KTSP dosud nenechaly provést. Doklad o KTSP je pro

¹ Zdroj: Šetření ENERGO 2021

OÚ ORP výchozím dokumentem, který poskytne informaci o plnění emisních parametrů stanovených přílohou č. 11 zákona o ochraně ovzduší.

Informace z dokladů o již provedených kontrolách technického stavu a provozu, které byly ohlášeny před 1. 9. 2024 (resp. 2022), byť by byly vztaženy ke kotlům nižší než 3. třídy, není možné bez dalšího zjišťování považovat za informace o porušování zákona o ochraně ovzduší, protože se jedná o informace o stavu již minulém a tyto údaje již nemusí být k 1. 9. 2024 platné, a tedy OÚ ORP není vázán povinností na tyto informace reagovat tak jako v případě jiných podnětů.

2. Princip maximálního environmentálního efektu

S ohledem na omezené personální kapacity obecních úřadů obcí s rozšířenou působností věnujících se agendě ochrany ovzduší a s ohledem na zatížení dotčených pracovníků dalšími úkoly vyplývajícími z legislativních požadavků, je nutné postupovat s maximální efektivitou co do dosaženého environmentálního efektu. Environmentální efekt nahrazení určitého kotle na pevná paliva, který nesplňuje požadavky přílohy č. 11 zákona, se může lišit od efektu nahrazení jiného kotle. Stejně tak je možno při určování druhu a výměry správního trestu rozdílně nahlížet na závažnost přestupku provozu takového kotle po 1. 9. 2024 (resp. 2022). Pro dosažení co nejrychlejšího a největšího snížení emisí, je vhodné se zaměřit zejména na takové spalovací zdroje, které produkují největší množství emisí, jsou v provozu nejdéle dobu, případně jsou umístěny na takovém místě, že jejich emise mají nejvyšší vliv na kvalitu ovzduší v dané oblasti. Provoz těchto zdrojů v rozporu s požadavky zákona o ochraně ovzduší je také možné považovat za nejzávažnější přestupky v rámci ustanovení § 17 odst. 1 písm. g) zákona.

Co se týče zdrojů s maximálními předpokládanými emisemi, je možné je prioritizovat podle různých kategorií (v rámci jednotlivých kategorií jsou pak seřazeny jejich zástupci od těch nejvíce znečišťujících, tedy s nejvyšší prioritou, po ty s nejnižší prioritou):

- i. Typ zdroje (prohořivací kotel, odhořivací kotel, zplyňovací kotel, automatický kotel – přestavěný, automatický kotel)
- ii. Emisní třída (nestanovená emisní třída, 1. třída, 2. třída)
- iii. Palivo (hnědé uhlí, černé uhlí, kusové dřevo, pelety)
- iv. Jmenovitý tepelný výkon kotle (> 50 kW, 25 – 50 kW, 15 – 25 kW, < 15 kW)
- v. Umístění zdroje (v blízkosti hustě osídlené zástavby – např. ve městech, v nižších polohách obcí, na návětrné straně obcí, ve vyšších polohách obcí, na závětrné straně obce, umístění na samotě či na vyvýšené, dobře odvětrávané části obce)
- vi. Charakter provozu zdroje v topné sezóně (každodenní provoz, příležitostný provoz – např. rekreační objekty, záložní zdroje)
- vii. Předpoklad dlouhodobosti provozu zdroje (zdroje umístěné v objektech o dobrém technickém stavu se stálými obyvateli, zdroje umístěné v objektech, kde s ohledem na technický stav stavby či stáří obyvatel není předpoklad dlouhodobého provozu).

Podrobněji k jednotlivým aspektům zdroje je pak možné ve vztahu k typu zdroje uvést, že prohořivací kotle mají vysoké emise především při použití hnědého uhlí. Odhořivací kotle jsou pro spalování černého i hnědého uhlí lépe optimalizovány a rozdíly v emisích jednotlivých paliv (včetně dřeva) u nich nejsou tak vysoké.. Automatické kotle přestavěné, u kterých výrobce není schopen doložit plnění požadavků přílohy č. 11, jsou často technologicky velmi obdobné automatickým kotlům, přičemž automatické kotle, které by nebyly schopny splnit požadavky přílohy č. 11 se na trhu prakticky nevyskytovaly. Podobně jako u automatických kotlů může být u zplyňovacích kotlů nemožnost prokázání plnění třídy 3 nebo vyšší dána jejich certifikací před platností normy ČSN EN 303-5, v kombinaci s tím, že výrobce již neexistuje, anebo na českém trhu nepůsobí, a tedy není schopen prokázat plnění stanovených požadavků (více ke konkrétnímu

významu emisních požadavků v příloze č. 11 a jejich prokazování v kapitole 2.4 sdělení). U kotlů odhořivacího typu je role paliva spíše nižší, větší roli pak může hrát zkušenost provozovatele a kvalita použitého paliva (především použitého dřeva).

Výkon kotle koreluje se spotřebou paliva, a tedy i s celkovými emisemi, prioritou by tak mělo být nahrazení větších kotlů nad 50 kW (které lze předpokládat především mimo sektor vytápění domácností).

Co se týče umístění zdrojů, je vhodné zvážit možné způsoby rozptylování emisí v daném místě a hustotu osídlení v nejbližším okolí, v případě např. vilových čtvrtí umístěných v těsné blízkosti hustější zástavby, je vhodné se na tyto lokality zaměřit i při vyhledávání domácností, které nesplnily povinnost provedení KTSP. Zohlednit lze i výškové poměry v krajině, kdy zdroje umístěné v některých objektech mohou mít významnější vliv na kvalitu ovzduší v místě, než zdroje umístěné např. ve vyšších či závětrných místech. Zcela samostatně stojící objekty je pak možné považovat za nejméně problematické.

3. Princip sociální citlivosti

Kotle na pevná paliva jsou používány ve zvýšené míře v lokalitách s nízkými průměrnými příjmy, domácnostmi s nižšími příjmy a nižším životním standardem.

Prioritou by tak mělo být poskytnout domácnostem, pro které je vytápění těmito kotly nutností, asistenci a přístup k finanční pomoci ve formě dotací či půjček. Při správním trestání a vymáhání povinností dle zákona o ochraně ovzduší, je nutné přistupovat k jednotlivým případům individuálně, a to především s ohledem na ustanovení § 37 písm. f) přestupkového zákona, který požaduje přihlížet u fyzických osob k jejich osobním poměrům (více k možnostem aplikaci tohoto ustanovení viz obecně platná kapitola 4.9 tohoto sdělení). Při zohlednění sociálního postavení domácnosti je možné zohlednit i technickou a morální zastaralost objektu především v situaci, kdy lze předpokládat (např. s ohledem na stáří všech obyvatel), že současný zdroj tepla bude využíván jen po omezenou dobu a následně pravděpodobně dojde k celkové rekonstrukci objektu.

4. Princip informovanosti

Domácnosti, které jsou nuceny k výměně zdroje vytápění by měly být seznámeny s důvody, které pro takovou regulaci provozu kotlů na pevná paliva vedou. Měly by být seznámeny s riziky spojenými se znečištěním ovzduší v důsledku pokračujícího provozu těchto kotlů. Ale měly by být také informovány o možnostech, jak správně provozovat kotle na pevná paliva (ať již splňují či nesplňují požadavky přílohy č. 11 zákona o ochraně ovzduší), jak se o zdroje na pevná paliva starat, jak je udržovat v dobrém technickém stavu, jak správně postupovat při vytápění a jak správně volit vhodné palivo. Současně by měli být provozovatelé a veřejnost informováni i o tom, jak výrazný posun v kvalitě ovzduší nastává v posledních letech, přičemž jedním ze zásadních důvodů je právě probíhající obměna kotlů na pevná paliva. Domácnostem by měly být poskytnuty i informace o tom, kde a jak mohou případně získat finanční podporu na realizaci výměny a kdo jim s výměnou může pomoci.

Na základě výše uvedených principů je pak možné stanovit následující doporučenou strategii postupu OÚ ORP:

1. Identifikace domácností pravděpodobně využívajících k vytápění pevná paliva a vymáhání povinnosti provést kontrolu technického stavu a provozu kotle (KTSP)

Způsob provádění systematického vyhledávání domácností využívajících k vytápění pevná paliva byl již popsán v Doporučení, které bylo komunikováno všem OÚ ORP (dne 5. 2. 2024 pod č.j. Č. j.: MZP/2024/820/209) a již v září 2021 ve vztahu k OÚ obcí, kterým bylo v aktualizovaných programech zlepšování kvality ovzduší stanoveno opatření PZKO_2020_1 „Účinná kontrola plnění požadavků kladených na provozovatele spalovacích zdrojů zákonem o ochraně ovzduší“. Jak bylo v těchto dokumentech popsáno, způsobů organizace tohoto vyhledávání může být více. Jako efektivní se může ukázat i jejich vhodná kombinace (např. začít vyhledáváním nejvíce znečišťujících domácností ve všech obcích, pak přistoupit k systematictějšímu, detailnímu postupu v jednotlivých obcích). Jak je zmíněno výše, zajištění provedení kontroly technického stavu a provozu je zcela zásadní pro další postup vymáhání povinnosti provozovat pouze kotle 3. a vyšší třídy dle ČSN EN 303-5, neboť v současné době je míra naplňování této povinnosti velmi nízká a není spravedlivé postihovat vyššími sankcemi a požadavky na vynucenou výměnu zdroje tepla pouze ty domácnosti, které splnily alespoň povinnost provedení KTSP.

2. Vyžádání informací o zdroji

Vyžádání informace o zdroji je vhodné učinit v jednom kroku komplexně, a to jak s využitím obecné povinnosti dle § 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší ve vztahu ke všem případně umístěným zdrojům instalovaným v daném objektu, tak dále s využitím § 17 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně ovzduší k předložení dokladu o provedení kontroly technického stavu a provozu zdroje. Na základě § 17 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně ovzduší je také možné vyžadovat rámcové informace i o jiných spalovacích zdrojích, např. na plynná paliva, pokud slouží k pokrytí části tepelné potřeby objektu.

V případě pochybností o tom, zda jsou uvedené informace úplné a pravdivé, např. že v objektu není umístěn jiný zdroj tepla, nebo že tento zdroj není využíván jako hlavní zdroj vytápění a provozovatel přiznává pouze např. topidlo o nízkém výkonu, u kterého nelze předpokládat pokrytí celé tepelné potřeby objektu, a tedy nelze vyloučit, že je v objektu nadále provozován kotel nespĺňující požadavky přílohy č. 11, je možné požadovat další informace o spalovacích stacionárních zdrojích umístěných v tomto objektu, a to především předložení dokladu o kontrole a revizi spalínové cesty provedené podle zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v platném znění. Případné tvrzení provozovatele, že zdroj, o kterém existuje záznam o provedení KTSP (v ISPOP, příp. z předchozí kontrolní činnosti OÚ ORP apod.), již neexistuje a byl nahrazen, je nutné podložit příslušnými doklady (o nabytí a instalaci nového zdroje, a ideálně i o likvidaci kotle původního).

Pro úplné odstranění pochybností o tom, zda v objektu není provozován kotel nespĺňující požadavky přílohy č. 11 je možné využít i úřední kontrolu zdroje na místě s využitím ustanovení § 17 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší, ovšem za splnění všech zákonných podmínek, které jsou pro provedení této kontroly stanoveny. Opakované důvodné podezření na porušování některé z povinností zákona o ochraně ovzduší se může vztahovat i na provozování kotle nespĺňujícího požadavky přílohy č. 11, vždy je však nutné klást důraz na podmínku důvodnosti takového podezření.

Oslovení potenciálního provozovatele spalovacího stacionárního zdroje na pevná paliva by mělo obsahovat i odkazy na osvětové informace, informace o možnostech dotační podpory apod. Lze rovněž využít publikaci zpracovanou MŽP „Jak správně topit a ušetřit“, případně další informační materiály dostupné např. [zde](#).

3. Další postup při vymáhání náhrady kotlů

Pokud bude postupem dle bodů 1 a 2 zjištěn dostatečný počet kotlů, které nespĺňují požadavky přílohy č. 11 a ke kterým existuje doklad o provedení KTSP, je možné přistoupit k jejich

prioritizaci dle výše uvedeného principu efektivity a postupovat od prioritních případů k vymáhání náhrady zdroje nejprve prostřednictvím opatření ke zjednáání nápravy (viz kapitola 4.8 sdělení), pokud toto opatření nepovede k dosažení souladu se zákonnými požadavky pak s využitím dalších donucovacích nástrojů (podrobnosti viz kapitola 4.8 sdělení). Při zahájení řízení o přestupku a po zohlednění konkrétní situace daného provozovatele (podrobnosti viz kapitola 4.9 sdělení), lze stanovit (dle § 35 přestupkového zákona) napomenutí či sankci. Při trvalém používání spalovacího stacionárního zdroje v rozporu s ustanovením § 17 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně ovzduší, se jedná dle § 8 přestupkového zákona o trvajícím přestupek. K trvajícimu přestupku je zde vhodné uvést, že přestupek trvá, pokud trvá protiprávní stav, přičemž mezníkem pro posuzování spáchání trvajícímho přestupku jako nového skutku, a tedy nového trvajícímho přestupku, je okamžik oznámení zahájení řízení o přestupku obviněnému. Správní orgán musí v oznámení o zahájení řízení o přestupku uvést, o jakém skutku se bude řízení vést (kromě popisu vlastního jednání, místa a času spáchání také dobu, kdy započal protiprávní stav). Jestliže k odstranění protiprávního stavu nedojde ani ke dni zahájení řízení o přestupku, pak další udržování protiprávního stavu by již bylo novým skutkem, a tedy novým trvajícím přestupkem, pro který by počala běžet nová promlčecí doba. U trvajícímho přestupku počíná promlčecí doba běžet až dnem následujícím po dni, kdy došlo k odstranění protiprávního stavu. Jelikož při určení druhu správního trestu a jeho výměry se přihlédne zejména k povaze a závažnosti přestupku (viz kapitola 4.9 sdělení a § 37 písm. a) přestupkového zákona), lze závažnost provozování kotle nesplňujícího požadavky přílohy č. 11 posuzovat podle priorit uvedených v bodě 1 Dosažení maximálního environmentálního efektu této přílohy.

Pro dosažení vyšších environmentálních efektů je u zdrojů provozovaných do doby jejich úplné náhrady možné, například současně s vydáním opatření k nápravě, doporučit některé úpravy jejich provozu, které mohou vést ke snížení emisí znečišťujících látek po dobu jejich dalšího provozu. To lze docílit především záměnou paliva, ovšem se zohledněním paliv, která je možné dle návodu k obsluze, v daném zdroji spalovat. Jako efektivní se jeví především vyloučení hnědého uhlí u prohořivacích kotlů, které může být nahrazeno kusovým dřevem, s možností využívat koks, černé uhlí či uhelné brikety výhradně po dobu zvýšené poptávky po teple. U odhořivacích kotlů je možné podobně nahradit uhelná paliva kusovým dřevem. Míra, do jaké jsou ze strany provozovatele naplněna uvedená doporučení, lze pak zohlednit v dalším postupu kontrolního orgánu, např. při stanovení výše pokuty, a to s ohledem na fakt, že naplněním tohoto doporučení došlo ke snížení závažnosti přestupku.

Metoda měření tmavosti kouře

Ringelmannova stupnice tmavosti kouře

Popis: Tato metoda je založena na porovnání tmavosti kouřové vlečky (emise z komína) s odpovídajícím stupněm Ringelmannovy stupnice tmavosti lidským zrakem. Metoda a postup pro její použití jsou upraveny vyhláškou č. 415/2012 Sb. Tmavost kouře je závislá na množství tuhých látek obsažených ve vlečce a závisí na subjektivním posouzení pozorovatele. Směr kouřové vlečky by měl v ideálním případě být v pravém úhlu na směr pozorování, přičemž pozadí kouřové vlečky by mělo tvořit světlo oblohy. Tmavost kouře nesmí být, s výjimkou doby roztápění spalovacího stacionárního zdroje, větší než je stupeň 2 stupnice nebo jiné barvy (viz § 11 vyhlášky č. 415/2012 Sb.). Vyhláška č. 415/2012 Sb. umožňuje postihnout i případy, kdy tmavost kouře splňuje požadovaný stupeň, nicméně z barvy kouře (např. hustě žlutá) je zřejmé, že spalovací proces neprobíhá řádně. Tento stav může např. indikovat spalování mokré biomasy nebo biomasy znečištěné nežádoucími organickými nebo anorganickými příměsemi nebo spoluspalování komunálního odpadu. Tato možnost by však neměla být využívána extenzivně, např. při velmi jemném barevném odstínu, pokud je současně dosahován nízký stupeň tmavosti kouře.

Při měření tmavosti kouře metodou podle Ringelmannova musí být dodrženy následující podmínky (viz § 10 odst. 3 vyhlášky č. 415/2012 Sb.):

- směr kouřové vlečky vystupující z komína je přibližně v pravém úhlu na směr pozorování,
- pozadí kouřové vlečky tvoří rozptýlené světlo oblohy během dne; měření nelze provádět proti slunci, proti zástavbě nebo okolnímu terénu a
- Ringelmannovu stupnici drží pozorovatel ve volně natažené paži tak, že se síť jednotlivých polí slije do rozdílných stupňů šedé barvy.

Při vyhodnocení měření tmavosti kouře se Ringelmannova stupnice porovná s kouřovou vlečkou v místě výstupu kouře z koruny komína a určí se stupeň tmavosti kouře. Při měření se provádí postupně 30 stanovení stupně tmavosti kouře v pravidelných půlminutových intervalech. Délka jednoho odečtu činí 5 sekund. Měření se vyhodnotí jako průměrná tmavost kouře ze třiceti odečtů. Do vyhodnocení se nezohledňuje doba uvádění spalovacího stacionárního zdroje do provozu v trvání nejdéle 30 minut, pokud není v povolení provozu stanoveno jinak (viz § 10 odst. 4 vyhlášky č. 415/2012 Sb.). O provedení měření tmavosti kouře se sepíše protokol, ve kterém se uvede minimálně datum a čas měření, identifikace objektu měření a provozovatele, důvod měření, naměřené hodnoty, jejich vyhodnocení a závěr, zda je přípustná tmavost kouře dodržena či nikoliv, identifikace osob provádějících měření (doporučují se min. 2 osoby) a jejich podpis.

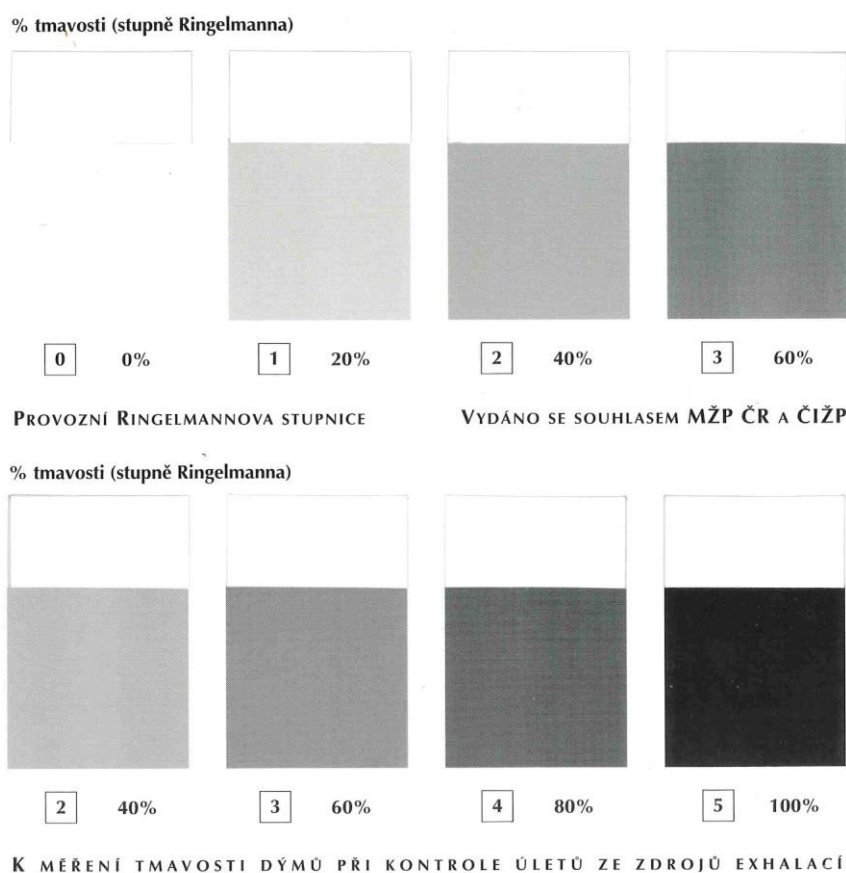
Ringelmannova stupnice tmavosti kouře

Ringelmannova stupnice se sestává ze šesti čtvercových (obdélníkových) polí tvořených pravouhlou sítí černých čar o tloušťce a hustotě sítě na bílém podkladě odpovídající následujícím stupňům tmavosti kouře:

- a) stupeň 0 odpovídá 0 % černé barvy na bílém podkladě s definovanou odrazivostí světla 80 %,
- b) stupeň 1 odpovídá 20 % černé barvy na bílém podkladě,
- c) stupeň 2 odpovídá 40 % černé barvy na bílém podkladě,
- d) stupeň 3 odpovídá 60 % černé barvy na bílém podkladě,
- e) stupeň 4 odpovídá 80 % černé barvy na bílém podkladě,
- f) stupeň 5 odpovídá 100 % černé barvy na bílém podkladě.

Stupeň 5 Ringelmannovy stupnice slouží pro ověření jejích optických vlastností. Černá barva použitá k tisku stupnice musí mít odrazivost světla 5 %.

Stupnice:

Omezení použití: Nevýhodou této metody je, že musí být prováděna za definovaných světelných podmínek. Tmavost kouře nelze stanovovat za tmy, kdy se většina obyvatel vrací ze zaměstnání a zatápí.

Náklady: Náklady na pořízení papírové Ringelmannovy stupnice jsou zanedbatelné, jedinými významnými nákladovými položkami, které lze zvažovat jsou náklady na mzdu pracovníka, který měření provádí (zpravidla se však jedná o fixní náklady).

Protokol

z měření tmavosti kouře podle § 10 a 11 vyhlášky č. 415/2012 Sb.

Údaje o objektu měření					
Adresa					
Provozovatel					
Popis umístění komína					
Údaje o měření tmavosti kouře					
Vzdálenost měřicího místa od objektu měření [m]					
Popis místa měření ve vztahu k podmínkám dle § 10 odst. 3 vyhlášky č. 415/2012 Sb.					
Datum měření					
Čas příchodu na místo měření					
Čas zpozorování kouře z místa měření					
Čas zahájení měření ¹					
Čas ukončení měření					
Přítomnost provozovatele při měření		Ano		Ne	
Stanovený stupeň tmavosti kouře (průměr)					
Barva kouře					
Záznam průběhu měření					
Číslo odečtu	Stupeň tmavosti kouře	Číslo odečtu	Stupeň tmavosti kouře	Číslo odečtu	Stupeň tmavosti kouře
1		11		21	
2		12		22	
3		13		23	
4		14		24	
5		15		25	
6		16		26	
7		17		27	
8		18		28	
9		19		29	
10		20		30	

Jméno a podpis osoby provádějící měření:

Jména a podpisy dalších osob přítomných měření:

Přílohy (fotodokumentace, videozáznam, apod.):

¹ Měření tmavosti kouře může být zahájeno až po 30 minutách od zpozorování kouře z komína z místa měření

Metodika prokázání spalování odpadu prostřednictvím analýzy vzorku popela odebraného u provozovatele

Metodika je určena pro prokázání spalování odpadů ve spalovacích stacionárních zdrojích do 300 kW celkového jmenovitého tepelného příkonu. Metoda je založena na analýze vzorku popela odebraného z popelníku spalovacího zařízení u provozovatele a porovnání výsledků analýzy koncentrace jednotlivých ukazatelů s limitními hodnotami. Vizuální kontrola popela není podle této metodiky rozhodovací nástroj, ale pouze popisný prostředek. K vizuálnímu zhodnocení odebraných vzorků je možné použít katalog popelů, který je zveřejněn na stránkách MŽP [zde](#).

V katalogu je zobrazen vzhled popelů z různých druhů použitých paliv (i kontaminovaných), včetně rozdělení na nadsítnou a podsítnou frakci.

Vysvětlení některých pojmů:

Kontrolující - osoba vykonávající kontrolu na základě pověření kontrolním orgánem

Provozovatel - osoba zodpovědná za provoz spalovacího zařízení

Laboratoř – specializované pracoviště provádějící analýzu vzorku popela

1. Vybavení potřebné pro odběr vzorku popela u provozovatele

- kovová lopatka na odběr vzorku, povrchová úprava lopatky nesmí kontaminovat vzorek (bez nátěru)
- vzorkovnice - kovová nádoba („plechovka“) pro uchování vzorku popela, musí být hermeticky uzavíratelná a nesmí vnitřní povrchovou úpravou kontaminovat vzorek, doporučený objem vzorkovnice je 2 dm³, skleněné nádoby není doporučeno používat pro odběr vzorku horkého popela, jinak hrozí nebezpečí prasknutí nádoby a ztráty nebo znehodnocení vzorku, při manipulaci se skleněnou vzorkovnicí je nutno přijmout taková opatření, aby nedošlo k jejímu rozbití
- vysavač pro zamezení nadměrného prášení při odběru a manipulaci s popelem a úklid (doporučeno)
- fotoaparát, případně kamera (fotodokumentace skladu paliva, popela spalovacího prostoru, případně kouře vycházejícího z komína)
- měřidlo délky (např. svinovací metr) pro fotodokumentaci popela v popelníku s měřítkem
- ochranné pomůcky (brýle, pracovní rukavice, rouška, pracovní oděv)
- kovový pohrabáč (bude-li se roštovat popel ve spalovacím prostoru zařízení z důvodu nedostatečného množství popela v popelníku)
- smetáček a ubrousky nebo utěrky (papír, textil) na očištění pomůcek a úklid
- lepící štítky pro zapečetění a označení vzorkovnic s odebranými vzorky

2. Postup odběru vzorku popela u provozovatele

Kontrolující provede vizuální kontrolu a fotodokumentaci okolí spalovacího zařízení a skladu paliva s důrazem na výskyt „podezřelých“ materiálů (např. nařezané okenní rámy, natřené desky, dřevotřískové desky, kusy nábytku, zbytky textilií, různé plasty nebo jiný spalitelný odpad).

Kontrolující provede vizuální kontrolu a fotodokumentaci spalovacího prostoru spalovacího zařízení na výskyt „podezřelých“ materiálů (viz výše).

Před odběrem popela do vzorkovnice provede kontrolující jeho vizuální kontrolu s důrazem na výskyt zbytků (ohořelých nebo spečených kusů) po spálení „podezřelých“ materiálů (např. nařezané okenní rámy, natřené desky, dřevotřískové desky, kusy nábytku, zbytky textilií, různé plasty nebo jiný spalitelný odpad) a pořídí detailní fotografii popela v popelníku s měřítkem (měřidlem délky). Kontrolující provede odběr vzorku popela z popelníku do připravené vzorkovnice pomocí lopatky. Vzorkování se provede podle dostupného množství popela buď převedením veškerého popela z popelníku do vzorkovnice, nebo odběrem dílčích vzorků, tj. v bodech rovnoměrně rozmístěných na ploše popelníku.

- V případě dostatečného množství popela v popelníku bude popel nejprve promíchán (pohrabáčem, lopatkou) a následně odebrán do vzorkovnice v maximálně možném množství (plná vzorkovnice).
- V případě nedostatečného množství popela v popelníku bude provedeno roštování pomocí pohrabáče a po částečném vychladnutí žhavého popela v prostoru popelníku bude popel promíchán (pohrabáčem, lopatkou) a odebrán do vzorkovnice v maximálním možném množství (alespoň 0,5 dm³).

Po provedení odběru vzorku kontrolující vyplní „Protokol o odběru vzorku popela“, uzavře vzorkovnici a provede její zapečetění a označení číslem „Protokolu o odběru vzorku popela“.

3. Uchování vzorku popela odebraného u provozovatele

Vzorek popela, odebraný u provozovatele spalovacího zařízení musí být uchováván, před jeho předáním do zkušební laboratoře, v zapečetěné vzorkovnici na suchém místě při teplotě -20 až 40 °C a musí být zabráněno neoprávněné manipulaci se vzorkem (záměna, přesypání, přelepení) a poškození vzorkovnice.

4. Výběr laboratoře

Analýzu vzorku popela odebraného u provozovatele mohou provádět akreditované laboratoře, uvedené v seznamu akreditovaných zkušebních laboratoří Českého institutu pro akreditaci, o.p.s. (<http://www.cia.cz/>). Níže jsou uvedeny laboratoře, které v minulosti tuto analýzu nabízely a které je možné oslovit.

Přehled některých akreditovaných laboratoří v ČR provádějících analýzy popelů

Laboratoř	Lokalita	Kraj
Povodí Odry, státní podnik	Ostrava	Moravskoslezský
Dekonta, a. s. - Laboratoř Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Ústecký
ELVAC EKOTECHNIKA s.r.o.	Ostrava	Moravskoslezský
EMPLA AG spol. s r. o.	Hradec Králové	Královéhradecký
ENVIRO-EKOANALYTIKA, s.r.o.	Velké Meziříčí	Vysočina
EUROFINS CZ, s.r.o.	Brno	Jihomoravský
Laboratoř MORAVA s.r.o.	Studénka	Moravskoslezský
LABTECH s.r.o.	Brno	Jihomoravský
ORLICKÁ LABORATOŘ, s.r.o.	Česká Třebová	Pardubický
Ekologická laboratoř PEAL s.r.o.	Praha	Praha
Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.	Sokolov	Karlovarský
TÜV NORD Czech, s.r.o.	Brno	Jihomoravský
VŠB-TU Ostrava, laboratoř CNT	Ostrava	Moravskoslezský
Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s.	Most	Ústecký
ALS Czech republic, s.r.o. - Praha	Praha	Praha
ALS Czech republic, s.r.o. - Praha	Praha	Praha
ALS Czech republic, s.r.o. - Česká lípa	Česká Lípa	Liberecký
Výzkumný ústav stavebních hmot, a.s.	Brno	Jihomoravský
Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě	Ostrava	Moravskoslezský
Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Ústecký
AQUATEST a.s.	Praha	Praha
VZ lab s.r.o.	Praha	Praha

5. Předání vzorku popela do laboratoře

Předání zapečetěné vzorkovnice se vzorkem popela do zkušební laboratoře je dokumentováno záznamem (např. předávací list nebo protokol) dle obvyklého postupu zavedeného v příslušné laboratoři.

6. Zadání pro laboratoř

6.1. Rozdělení vzorku popela odebraného u provozovatele

- úprava a homogenizace vzorku popela (drcení na granulometrii < 3,15 mm)
- rozdělení na poloviny (vzorek „A“, vzorek „B“)
- archivace vzorku „A“ (archivní vzorek pro případnou potřebu kontrolního orgán)
- analýza vzorku „B“

6.2. Požadované analýzy vzorku „B“

Pro potřeby metodiky k prokázání spalování odpadu prostřednictvím analýzy popela je požadováno stanovení koncentrace těchto kovů - Sb, Cu, Pb, Sn, Zn, Ti a chloridů v sušině (tj. v bezvodém stavu) vzorku popela [mg/kg suš.].

6.3. Požadované metody analýz

Kovy:

- Rozklad (mineralizace) vzorku popela pomocí lučavky královské nebo pomocí kyseliny fluorovodíkové (HF).

Analytické koncovky:

- ICP-OES - emisní spektrometrie s indukčně vázaným plazmatem
- ICP-MS - hmotnostní spektrometrie s indukčně vázaným plazmatem
- AAS – atomová absorpční spektrometrie

chloridy (Cl⁻):

- příprava vodného výluhu z popela v poměru 1:10 vztaženo na sušinu vzorku popela
- stanovení chloridů ve vodném výluhu pomocí iontové chromatografie (IC) - upřednostněno, případně titračně, spektrofotometricky aj.

7. Metoda posouzení popelů z pohledu identifikace spalování odpadů v malých spalovacích zařízeních – metoda SEMAFOR

7.1. Popis významu barev SEMAFORU

prokázání spalování kontaminovaného paliva

spalování kontaminovaného paliva nelze prokázat ani vyloučit

neprokázání spalování kontaminovaného paliva

K posouzení možnosti spalování odpadu se využívá metody SEMAFOR (viz výše). Vyhodnocení výsledků analýzy pomocí této metody je prováděno podle druhu spalovaného paliva pro 6 skupin:

- biomasa (např. dřevo, dřevěné brikety, dřevěné pelety)
- hnědé uhlí a hnědouhelné brikety
- černé uhlí
- hnědé uhlí + biomasa (např. směsi biomasy a hnědého uhlí)
- černé uhlí + biomasa (např. směsi biomasy a černého uhlí)
- nspecifikované palivo (např. blíže neurčené směsi biomasy a uhlí)

Každá skupina má níže stanovené limitní hodnoty koncentrace jednotlivých sledovaných látek (ukazatelů) ve vzorku popela po spalování paliva.

7.2. Limitní hodnoty ukazatelů

Limitní hodnoty byly navýšeny o maximální nejistoty analýz zkušebních laboratoří a jsou uvedeny následující tabulce. Pro skupinu „hnědé uhlí + biomasa“ byly stanoveny jako maxima limitních hodnot jednotlivých ukazatelů ze skupin „biomasa“ a „hnědé uhlí“ kromě „Ti“, který nebyl do této skupiny zařazen. Obdobně byly stanoveny limitní hodnoty pro skupinu „černé uhlí + biomasa“. Limitní hodnoty ukazatelů pro skupinu „nespecifikované palivo“ byly stanoveny jako maxima limitních hodnot jednotlivých ukazatelů ze skupin „biomasa, hnědé uhlí a černé uhlí“ kromě „Ti“, který nebyl do této skupiny zařazen.

Limitní hodnoty

Limitní hodnoty ukazatelů [mg/kg suš.]	Pb	Cu	Zn	Cl	Sb	Sn	Ti
biomasa	55	390	3 070	1 690	10	10	1 835
hnědé uhlí	35	300	375	2 015	5	5	x
černé uhlí	75	130	145	1 690	10	10	x
hnědé uhlí + biomasa	55	390	3 070	2 015	10	10	x
černé uhlí + biomasa	75	390	3 070	1 690	10	10	x
nespecifikované palivo	75	390	3 070	2 015	10	10	x

7.3. Výpočet „indexu překročení“

Výsledky analýzy vzorku „B“, uvedené v protokolu z laboratoře, budou použity pro výpočet „indexů překročení“ jednotlivých ukazatelů dle následující rovnice:

$$\text{index překročení [\%]} = \frac{\text{naměřená koncentrace daného ukazatele [mg/kg suš.]} }{\text{limitní hodnota daného ukazatele [mg/kg suš.]} } \cdot 100$$

Vypočtená hodnota „indexu překročení“ se zaokrouhlí na celé číslo dolů.

7.4. Kritéria hodnocení jednotlivých ukazatelů

- „povolená hodnota“ – „index překročení“ daného ukazatele je menší nebo roven 100 %
- „výrazně překročená hodnota“ - „index překročení“ daného ukazatele je větší než 200 %
- „podezřelá hodnota“ - „index překročení“ daného ukazatele je větší než 100 % a menší nebo roven 200 %

7.5. Kritéria hodnocení vzorku popela

ČERVENÁ = prokázání spalování kontaminovaného paliva

- dvě a více „výrazně překročené hodnoty“ (minimálně dva „indexy překročení“ jsou větší než 200 %)

ŽLUTÁ = spalování kontaminovaného paliva nelze prokázat ani vyloučit

- dvě a více „podezřelé hodnoty“ (minimálně dva „indexy překročení“ jsou větší než 100 % a menší nebo rovny 200 %) nebo jedna „výrazně překročená hodnota“ (jeden „index překročení“ je větší než 200 %)

ZELENÁ = neprokázání spalování kontaminovaného paliva

- všechny „**povolené hodnoty**“ (všechny „indexy překročení“ jsou menší nebo rovny 100 %), maximálně jedna „**podezřelá hodnota**“ (jeden „index překročení“ je větší než 100 % a menší nebo roven 200 %)

8. Shrnutí použití metody SEMAFOR a interpretace výsledků

Kontrolní orgán provede posouzení vzorku popela odebraného u provozovatele spalovacího zařízení (vzorek „B“) metodou SEMAFOR dle bodů 7.3, 7.4 a 7.5.

8.1. Interpretace výsledků metody SEMAFOR

Vzorek byl vyhodnocen jako „**zelený**“, tj. spalování kontaminovaného paliva (např. spalování odpadu) nebylo použitou metodou prokázáno.

Vzorek byl vyhodnocen jako „**žlutý**“, tj. spalování kontaminovaného paliva (např. spalování odpadu) nebylo použitou metodou prokázáno, avšak vzorek lze považovat za podezřelý.

Vzorek byl vyhodnocen jako „**červený**“, tj. spalování kontaminovaného paliva (např. spalování odpadu) bylo použitou metodou prokázáno.

Protokol o odběru vzorku popela	
Číslo protokolu o odběru vzorku:	
Místo odběru vzorku (jméno a adresa provozovatele):	
Datum a čas odběru vzorku:	
Označení vzorku:	
Materiál a velikost vzorkovnice:	
Odhad objemu odebraného vzorku (procentuální zaplnění vzorkovnice):	
Důvod odběru vzorku:	
Typ kontrolovaného spalovacího zařízení:	
Provozovatelem deklarované spalované palivo (HU, ČU, biomasa, směs):	
Poznámky z vizuální kontroly (na výskyt cizorodých materiálů a jejich zbytků) <ul style="list-style-type: none"> – okolí spalovacího zařízení: – skladu paliva: – spalovacího prostoru: – popelníku spalovacího zařízení: 	
Vyjádření provozovatele k odběru vzorku:	
Jména osob přítomných při odběru vzorku:	
Podpis kontrolující osoby:	Podpis provozovatele: